

Bihar – Sárret Vidékfejlesztési Egyesület 2023 – 2027 Helyi Fejlesztési Stratégia

Készítette: A Bihar – Sárret Vidékfejlesztési Egyesület munkaszervezete

Elfogadva: 2023. szeptember 27.

Tartalom

Rövidítések jegyzéke.....	3
Bevezetés.....	4
1. A HFS és a KAP ST kapcsolata.....	5
2. A HFS előkészítése, tervezésének szervezése.....	7
3. A HFS által lefedett terület és lakosság meghatározása.....	11
4. Horizontális célok.....	12
4.1 Esélyegyenlőség.....	12
4.2 Fenntarthatóság és környezetvédelem.....	13
5. A 2014-2020-as programozási időszakra és az átmeneti időszakra (2021-2022) vonatkozó HFS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések.....	14
6. Külső koherenciák azonosítása.....	15
7. Helyzetfeltárás.....	18
7.1 Helyi és helyzeti energiák bemutatása.....	18
7.2 SWOT analízis.....	21
8. A stratégia beavatkozási logikája.....	22
8.1 A stratégia jövőképe.....	23
8.2 A stratégia célhierarchiája.....	24
9. Cselekvési terv.....	25
9.1 Az intézkedések leírása.....	25
9.2 Együttműködések.....	31
9.3 Kommunikációs terv.....	32
9.4 Egyéb, a HACS által megvalósított projektek.....	33
10. Monitoring és Indikátorok.....	34
10.1 Monitoring.....	37
10.2 Az indikátorok megadása.....	37
11. Indikatív pénzügyi terv.....	39
Mellékletek.....	41

Rövidítések jegyzéke

EU Európai Unió

HACS Helyi Akciócsoport

HBB Helyi Bíráló Bizottság

HF Helyi Felhívás

HFS Helyi Fejlesztési Stratégia

IH Irányító Hatóság

KAP Közös Agrárpolitika

KAP ST Közös Agrárpolitika Stratégiai Terv

LEADER Közösségi kezdeményezés a vidék gazdasági fejlesztése érdekében

SWOT Erősségek, Gyengeségek, Lehetőségek, Veszélyek elemzés módszer

VP Magyarország - Vidékfejlesztési Program 2014 - 2020

Bevezetés

A Bihar - Sárrét Vidékfejlesztési Egyesület 2011.12.02-án alakult, melyet az Irányító Hatóság, mint LEADER Helyi Akciócsoportot 2012.04.01-től ismer el. Megalakulásunkkor kiemelt célunk volt, hogy minél többen megismerjék egyesületünket és az itt folyó munkát, érdeklődéssel és bizalommal forduljanak hozzánk. Az egyesületi tagok száma jelenleg 100. Ez a magas taglétszám segíti a térség igényeire történő hatékony reagálást. A tagságban közel egyenlő arányban vannak jelen az önkormányzatok, a civil szervezetek és a vállalkozások. Eddigi működésünk alatt több mint négyszáz projektet támogattunk és több saját projektet valósítottunk meg nemzetközi együttműködésben.

A stratégiánk középpontjában a **„helyben boldogulás”** elősegítése áll. A helyi vállalkozások támogatásának célja a munkanélküliségi és elvándorlási mutatók javításán túl, a helyi szolgáltatások fejlesztése és olyan helyi termékek támogatása, amelyek egy-egy kistélepülésen is biztos megélhetést jelentenek. A helyi életminőség javítását célzó fejlesztések a **„jó itt élni”** érzés, hozzájárulnak a térség népességmegtartó erejének növeléséhez. A közösségformáló programokon keresztül bemutatásra kerül a helyi szellemi és tárgyi örökség. Élményprogramok segítségével a hátrányos helyzetű csoportok kompetenciái fejlődnek, a közösségi összetartó erő nő. Támogatjuk a helyi kihívásokra adott egyedi válaszokat, helyi innovációkat **„Okos” megoldásokat**, melyek sokszor egy-egy kisközösség megmaradását jelenthetik. Saját projektünk célja olyan térséggé válni, ahol a térség adottságait kihasználva, minden település egy-egy gyöngyszem. Ez az egyediség jól beazonosítható térségen belül és kívül egyaránt. Ezt a folyamatot a térség szereplőinek együttműködése, valamint további szakmai és térségi együttműködések segítik.

1. A HFS és a KAP ST kapcsolata

A KONKRÉT KAP-CÉLKITŰZÉS kódja és leírása

SO8 - A foglalkoztatásnak, a növekedésnek, a nemek közötti egyenlőségnek – és többek között a nők mezőgazdasági tevékenységekben való részvételének –, a társadalmi befogadásnak és a helyi fejlesztésnek az előmozdítása a vidéki térségekben, a körforgásos biogazdaságot és a fenntartható erdészetet is beleértve.

Az EREDMÉNYMUTATÓ kódja és leírása

R.38 A helyi fejlesztési stratégiák által érintett vidéki népesség aránya.

A Helyi Fejlesztési Stratégia hozzájárul, a KAP általános célkitűzéseihez:

- A stratégia legfőbb célja a „helyben boldogulás” segítése, ezért a térség vállalkozásainak támogatása kiemelt célunk. Az elmúlt tervezési időszakban is támogattuk a helyi termékeket előállítókat, amit folytatunk, a tervezett saját projektben pedig a térség helyi értékeinek marketingje segíti a vállalkozások piacra jutását és piaci stabilitását. A fejlesztések nem csak a foglalkoztatás növeléséhez, a gazdaság versenyképességéhez járulnak hozzá, hanem a mezőgazdasági ágazat reziliens és diverzifikált előmozdításához is.
- A helyi vállalkozások akkor lehetnek versenyképesek, ha működési költségeiket mérséklik, ennek egyik módja megújuló energia alkalmazása. Intézkedéseinknél külön tevékenységként jelenik meg a megújuló energiaforrást hasznosító technológiák kialakítása, ezzel hozzájárulva az Unió környezetvédelmi és éghajlattal kapcsolatos célkitűzéseihez. A térség jelentős természeti erőforrása a termálvíz. A helyi kisközösségek több projektet szeretnének a termálvízre alapozni, ami szintén hozzájárul az éghajlati célokhoz.
- A térség flórája és faunája rendkívül gazdag, a víz-, levegő-, és talajszennyezőktől, zajtól mentes. Élmenyprogramokon keresztül megismerve ezeket az értékeinket az itt élők jobban figyelnek és vigyáznak környezetükre. A generációk összekapcsolásával a fiatal korosztály más megközelítésben is megismeri környezetét, ennek hatására nagyobb figyelemmel lesz iránta.
- A tervezési területünket az előregedő társadalom jellemzi és a fiatalok elvándorlása. A közösségi terek és hozzájuk kapcsolódó szolgáltatásokon túl, támogatjuk a helyi kihívásokra adott egyedi válaszokat. Ezeknek az egyedi projekteknek a támogatásával járulunk hozzá a térség társadalmi – gazdasági szerkezetének megerősítéséhez.

A KAP ST „RD57_R15_LDR_77 - LEADER stratégiák elkészítése és végrehajtása” megnevezésű beavatkozása tartalmazza a LEADER támogatáshoz kapcsolódó kereteket.

Ez a beavatkozás a vidéki térségek és közösségek területileg kiegyensúlyozott fejlesztésében jelentős szerepet vállaló, az ország térségeiben már működő vagy megalakuló HACS-ok számára biztosít támogatást. Az intézkedés keretében a HACS-ok a KAP ST céljaihoz illeszkedő, a helyi fejlesztési igényeknek megfelelő HFS-t dolgoznak ki. Az IH által jóváhagyott HFS-ben a HACS-ok olyan fejlesztési célokat határoznak meg, amelyeket a térségi szereplők valósítanak meg.

A HFS-t annak tartalma és minősége, valamint a megvalósításhoz szükséges kapacitás alkalmassága alapján az IH hagyja jóvá. A HFS-ek tartalmának kialakítása a HACS-ok kizárólagos feladata és felelőssége, amelyhez a beavatkozás biztosítja a szükséges pénzügyi keretet. Amennyiben egy HFS a kiválasztási kritériumok alapján nem fogadható el az IH által, az visszaküldésre kerül javítás céljából az érintett HACS részére.

A HACS működtetéshez kapcsolódó tevékenységek mellett, a HACS legfontosabb feladata a helyi közösség motiválása, aktivizálása és segítése úgy, hogy az új lehetőségek, ötletek felszínre kerüljenek és megvalósuljanak a HFS céljainak megfelelően, továbbá a HFS közösség általi kidolgozása és megvalósítása, valamint a hálózatépítés más HACS-okkal belföldön és a határon túl. Ennek keretében a HACS-ok támogathatják a projektötletek pályázattá történő kidolgozását is, amennyiben a projekt megvalósítása a HFS céljaihoz illeszkedik.

A LEADER program hét alappilléreinek megvalósítása

- 1) **Területalapú megközelítés:** a Bihar – Sárrét LEADER HACS által lefedett terület egy homogén, összefüggő vidéki egység, gazdasági-társadalmi szempontból összetartozó vidékfejlesztési célterület. A Berettyóújfalui járás 25, és a Püspökladányi járás 12 települése. Az itt élőket a közös identitás, hagyományok, szokások, történelem és a földrajzi helyzetük köti össze. Ebben a megközelítésben a valós igények jobban körülhatárolhatók és a helyi kihívásokra célzottabb válaszok adhatók.
- 2) **Alulról építkező megközelítés:** Stratégiánk megfogalmazása során arra törekedtünk, hogy minél többen vegyenek részt a közös munkában, gondolkodjanak közösen térségünk jövőjének fejlesztésében, ezt segíti az egyesület magas taglétszáma is. Ha a helyi viszonyokat, erőforrásokat ismerő helyi lakosok, szervezetek fogalmazzák meg az elérni kívánt célokat, fejlesztési igényeket akkor a fejlesztések megvalósítása eredményesebb és hatékonyabb lesz. A helyi fejlesztési stratégia „bottom-up”, vagyis alulról építkező típusú koncepció, ezért kiemelt jelentőségű a helyi közösségfejlesztés, az együttműködés, a mindenki számára kezdeményező stratégia kidolgozása és annak végrehajtása.
- 3) **Innovativitás:** A LEADER program innovatív jellege a helyi erőforrásokra támaszkodik, valamennyi területen jelennek meg egyedi, új ötletek. A folyamatos párbeszéd, a sajátos, alulról jövő szükségletek feltárásának eredményeként újítások jelennek meg projekt szinten és a kisebb nagyobb közösségek szintjén egyaránt. A 2023 – 2027 időszak stratégiájának tervezése során, több településről érkezett egy – egy helyi kihívásra adott egyedi megoldási javaslat, ezért külön intézkedést foglaltunk meg ezekhez a projektekhez.
- 4) **Integrált megközelítés:** Tervezési területünk szereplői közösen foglalták meg stratégiánkat, folyamatos a párbeszéd a különböző szektorok között, saját projektünkön pedig a munka is. A közös munkában több ágazat dolgozik együtt, a pozitív hatást pedig fokozza a térség fejlesztésére irányuló különböző tevékenységek összekapcsolása. A multiszektorális megközelítés hozzájárul a LEADER program sikerességéhez.
- 5) **Sajátos irányítási és finanszírozási módszerek:** A stratégiát az egyesület közgyűlése fogadja el, ahol közel egyenlő arányban képviseltetik magukat a térség önkormányzatai, civil szervezetei és vállalkozásai. A projektek kiválasztásánál, a legfőbb döntéshozó szervben szintén ott van mindhárom szféra, így jelenik meg a decentralizáltság a döntéshozatalban. A rendelkezésre álló források felhasználása szintén nem egy ágazat vagy egyetlen szféra fejlesztését szolgálja, hanem a térség problémáit ismerő helyi szereplők által megjelölt helyi igényekre reflektálva, több területen, több szférában, decentralizálva.
- 6) **Hálózatépítés, együttműködés:** A működésünk során összegyűjtött helyi tapasztalatokat, jó gyakorlatokat igyekszünk megmutatni, átadni nem csak térségünkben, hanem térségünkön, sőt országhatáron túl is. A jó gyakorlatok átadása, illetve más térség jó gyakorlatának megismerése leader tevékenységünk fontos része. Stratégiánkban térségek közötti, valamint nemzetközi együttműködésben megvalósítandó projektet is megfoglaltunk. Közösségfejlesztő munkánk eredményeként saját projektünkben már konkrétan saját hálózat létrehozása is megfogalmazódik. Több szervezettel kötöttünk együttműködési megállapodást és ezeket bővíteni szeretnénk. Ezek az együttműködések a minőségi munkát segítik.
- 7) **Helyi partnerség(ek), HACS-ok helyi szintű szerepvállalása:** a háromoldalú partnerségek központi szerepet töltenek be a LEADER programban. Tagjaink között közel azonos arányban képviseltetik magukat a különböző szférák. Az általunk koordinált stratégia megfogalmazása és megvalósítása a különböző szervezetek és ágazatok képviselői együttműködésében valósult meg. A tervezésben aktívan részt vettek a térség önkormányzatai, civil szervezetei, vállalkozásai, így tovább mélyült a kölcsönös érdekeken alapuló partnerség.

Irányadó jogszabályok:

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2021/1060 RENDELETE az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alap Pluszra, a Kohéziós Alapra, az Igazságos Átmenet Alapra és az Európai Tengerügyi, Halászati és Akvakultúra - alapra vonatkozó közös rendelkezések, valamint az előbbiekre és a Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alapra, a Belső Biztonsági Alapra és a határigazgatás és a vízümpolitika pénzügyi támogatására szolgáló eszközre vonatkozó pénzügyi szabályok megállapításáról

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2021/2115 RENDELETE a közös agrárpolitika keretében a tagállamok által elkészítendő stratégiai tervhez (KAP stratégiai terv) nyújtott, az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) és az Európai

Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) által finanszírozott támogatásra vonatkozó szabályok megállapításáról, valamint az 1305/2013/EU és az 1307/2013/EU rendelet hatályaon kívül helyezéséről

2. A HFS előkészítése, tervezésének szervezése

A Helyi Fejlesztési Stratégia tervezési folyamatának átláthatósága az előzmények során és a stratégia kidolgozásának teljes folyamatában átlátható és nyílt. A munkaszervezet koordinálta a tervezési munkát. Szervezte a fórumokat a tematikus megbeszéléseket, interjúkat. A beérkezett információkat rendszerezte és beépítette a stratégiába. Tájékoztatta az egyesület tagságát és a térség szereplőit. A stratégiát a közgyűlés fogadta el. A vállalkozók, civil szervezetek, lakosság tagjai, egyházi szervezetek, önkormányzatok, véleményező javaslattevő szerepet láttak el.

A Helyi Fejlesztési Stratégia megalapozása:

- Projektjavaslatok gyűjtésének, célja a térség szereplőinek megszólítása, a fejlesztési igények összegyűjtése volt. A beérkezett projektjavaslatokból olyan információkhoz jutottunk, amelyek segítségével meghatároztuk az új időszak fejlesztési irányait és az intézkedések kialakításában is segítséget jelentett. Például: milyen tevékenységek legyenek támogathatók, kik legyenek a felhívások kedvezményezettjei, milyen nagyságrendű fejlesztésekre van igény.
- Több általános tájékoztató fórumot szerveztünk a stratégia tervezési folyamatáról, ahol az elmúlt időszak tapasztalatainak összegzése után a résztvevők a jövőbeli terveiket, fejlesztési elképzeléseiket mondták el. Mi pedig felhívtuk a figyelmet arra, hogy ez az időszak a jövőben benyújtandó kérelmek előkészítésének időszaka. Most kell átgondolni milyen fejlesztésekre van szüksége az adott szervezetnek. Ezek közül melyek élveznek nagyobb prioritást. A fejlesztések feltételei rendelkezésre állnak-e.
- Az azonos területen aktív szereplők megszólítása, közös problémafelvetések rögzítése.
 - o A püspökladányi járás közművelődési szakembereinek konferenciáján a közművelődési területről kaptunk információkat. Ezek a szakemberek vannak a legközelebb a helyi közösségekhez, ezért a szakmai munkán túl betekintést nyertünk a kisközösségek működésébe. Olyan személyeket szólítottunk meg, akiknek van célja és elképzelése egy-egy kisközösség vonatkozásában.
 - o A 2014-2022 időszak projektekkel kapcsolatos tapasztalataikat mondták el azok a projektmenedzserek, akik leader projektek megvalósítását segítették. Az elhangzottak alapján visszajelzést kaptunk a térségi animációs tevékenységünkről. Arról, hogy az érdeklődőknek később a projektgazdáknak nyújtott tájékoztatásaink, fórumaink, fogadóóráink száma és minősége elegendő volt-e a sikeres projektmegvalósításhoz. Az elhangzott észrevételek és javaslatok, beépítésre kerültek a készülő stratégiába.
 - o A tervezési terület harminchét önkormányzatának vezetőjével 4-6 fős csoportokban és egyedileg beszéltük át a 2014-2022 időszak tapasztalatait, azokat a fejlesztési elképzeléseket, amelyeket a 2023-2027 időszakban szeretnének megvalósítani. Ezek a megbeszélések a stratégia céljainak meghatározásához nyújtottak segítséget illetve a helyi felhívások feltételrendszerének kialakítását segítették. Felszínre kerültek olyan elképzelések, amelyek egyedi projektek lehetnek egy-egy helyi problémára, de olyan kihívásokat is megfogalmaztak, amely általában jellemző az önkormányzatokra, ami a számukra kiírásra kerülő helyi felhívásba külön tevékenységként beépíthető.

A projektjavaslatok, a fórumokon elhangzottak, az azonos területen aktív szereplők megszólítása alapján, összegezni tudtuk azt, hogy az előző időszak stratégiája mennyiben segítette a térség problémáinak megoldását. Megállapítható, hogy a tervezési területünk alapvető problémái nem változtak, a fejlesztési irányokon nem kell változtatni. Újra meghatároztuk milyen erőforrások vannak jelenleg meg a fejlesztésekhez, ezalatt egyaránt értjük az infrastruktúrát, a humánerőforrást, a közösségeket, a közös akaratot.

Kirajzolódtak azok a fejlesztési területek ahol tovább lehet és kell dolgozni. A tervezés során elhangzottak olyan igények és javaslatok, amelyeket össze lehet kötni az elmúlt években együttműködés keretében megvalósított

kezdeményezésekkel és érdemes önálló projektként tovább vinni. Az önkormányzatok egyedi innovatív megoldásait pedig külön intézkedésbe érdemes csoportosítani.

Stratégiánk a „**Helyben boldogulást**” kívánja támogatni. Célunk, hogy a településeinken működő vállalkozások és civil szervezetek stabilan és jobb minőségben működhessenek, önkormányzataink projektjei a helyi közösség jobb életminőségét szolgálják.

- Tematikus műhelymunkák célja egy-egy célterület részletesebb átbeszélése, problémafelvetések, megoldási javaslatok összegyűjtése, a helyi közösségi együttműködések és igények felmérése.

o Okos falu műhelymunka:

Az okos falu koncepció bevezetését az Európai Vidékfejlesztési Hálózat tematikus csoportja kezdeményezte 2017 októberében. Ezen törekvéseket a 2018. április 13-án kelt Bled-i nyilatkozatban rögzítették az Európai Unió képviselői. Az ilyen típusú fejlesztések erősítik a helyspecifikus fejlesztési elveket, a helyi szükségleteken és lehetőségeken alapuló megoldásokat.

Az önkormányzati vezetőkkel történő megbeszélések során felszínre kerültek egyedi, az adott kisközösség számára fontos elképzelések melyek összekapcsolhatók az Európai Unió törekvéseivel, ezért szerveztünk a témában műhelymunkát. Az érdeklődő önkormányzatokkal ismertettük az „Okos falu” stratégiával szembeni elvárásokat, milyen területekre irányulhatnak az ilyen típusú elképzelések, majd külföldi példákon keresztül segítettük a jobb megértést. A közös munka elkezdődött, amit további megbeszélések fognak követni, a stratégiában pedig önálló intézkedés keretében lehet ezekre a projektekre kérelmet benyújtani.

o Helyi termékeink jövője

A helyi terméket előállítókat külön helyi felhívás segítette az előző időszakban, magának az egyesületnek is volt a témához kapcsolódó nemzetközi projektje ezért az eddigi tapasztalatainkra, kapcsolatainkra, a térség elhelyezkedéséből adódó lehetőségekre építve szeretnénk saját projektet megvalósítani. A helyi értékek összegyűjtése során a résztvevő vállalkozóknál már megjelent az együttműködési szándék. Az a tapasztalatunk, hogy nem elég összegyűjteni és megmutatni értékeinket tovább kell dolgozni a hálózatba szerveződésen. A téma iránt érdeklődőket invitáltuk közös gondolkodásra.

- Személyes konzultációk célja egy-egy szakember megoldási javaslatának átbeszélése egy adott témában, illetve együttműködések generálása.

o A Falusi Turizmus Hajdú – Bihar Megyei Szervezetének elnökével a térség turisztikai lehetőségeiről beszéltünk. Hogyan tudjuk a turisztikai szolgáltatásokat végzők munkáját segíteni, milyen kapcsolódási pontjai lehetnek szervezeteinknek.

o A Berettyó Kulturális Központ igazgatójával a Tourinform Iroda tevékenysége és a Leader szervezetünk jövőbeli együttműködését beszéltük át. Eddig is segítettük egymás munkáját. A Tourinform irodában a térség helyi termékei közül már néhányat kínálnak a hozzájuk érkező turistáknak. A Leader szervezet lehet a kapocs a helyi termelők és a Tourinform iroda között. Az Egyesületünk által elkészített kiadványainkkal színesítjük kínálatukat. Az eddigi közös munkát szorosabbra kívántuk fűzni együttműködési megállapodás aláírásával.

o A Gyermekotthoni Központ Hajdú – Bihar Vármegyei Igazgatójával készítettünk interjút. A szociális szakemberrel való megbeszélés fókuszában az esélyegyenlőség és a hátrányos helyzetű csoportok helyzete állt. Áttekintettük milyen fejlesztési lehetőségekkel segíthetjük ezt a célcsoportot, illetve a kapcsolódó intézkedések kiválasztási kritériumai között megtalálhatóak-e azokat a feltételeket, amelyek ezt a célcsoportot helyezik előtérbe.

o A Bihari Mézlovagrend megalapítója egy olyan koncepciót osztott meg velünk, amely középpontjában a helyi termékek vannak. Ezen a megbeszélésen mi is elmondtuk, hogy a témában milyen törekvéseink voltak. Megállapítottuk, hogy érdemes közösen gondolkodni ebben a témában.

- A stratégia tervezése során megfogalmazódott egy saját projekt. Ennek a lehetséges megvalósításához marketing szakember segítségét kértük. A megbeszélésen elmondtuk a projekt előzményeit, a projekthez kapcsolódó elképzeléseket, majd átbeszéltük hogyan induljunk el a témában.

- Rész vettünk az Európai Unió által támogatott Smart Rural 27 projekt szervezésében megvalósuló a LEADER és az Okos falvak című workshop – on. A stratégia tervezése során a településvezetőkkel történt megbeszéléseken felszínre kerültek olyan elképzelések, amelyek egyedi innovatív projektek lehetnek egy-egy helyi problémára, vagy digitális témájú fejlesztések. Többször felmerült az a kérdés, hogy ezek a projektek önálló intézkedés keretében legyenek-e támogathatók vagy sem. Az elhangzott előadások, nemzetközi tapasztalatok, az Agrárminisztérium és az Irányító Hatóság szakemberei által elmondottak segítettek ennek eldöntésében.

- Együttműködések kialakítása

Céljaink eléréséhez a térségen belüli együttműködések túl, folyamatosan bővítjük szakmai kapcsolatrendszerünket. Együttműködési megállapodást kötöttünk a Nemzeti Művelődési Intézet Hajdú – Bihar Vármegyei Igazgatóságával, a Berettyó Kulturális Központtal, a Falusi és Agroturizmus Országos Szövetségével, a Falusi Turizmus Hajdú – Bihar Megyei Szövetségével és további együttműködések tervezünk.

- A Helyi Fejlesztési Stratégiát 2023 májusban és szeptemberben véleményezésre küldtük meg tagjainknak. A beérkező javaslatokat értékeltük, amennyiben szükséges volt módosítottuk a készülő stratégiát.

- Kibővített elnökségi ülésen beszéltük át a készülő Helyi Fejlesztési Stratégiát. Az elhangzott véleményeket, javaslatokat beépítettük a készülő dokumentumba.

	Helyszín	Dátum	Témák	Rész vevők száma
Fórumok	Kaba	2022.11.17	Közművelődési járási szakmai konferencia, civil kezdeményezések helyzetének áttekintése, lehetséges együttműködések átbeszélése.	26
	Berettyóújfalu	2022.11.25	Pályázatírói tapasztalatok összegzése, valamint a térségi szereplők által fejleszteni kívánt területek körülhatárolása.	12
	Berettyóújfalu	2023.01.25	Nagykerek, Biharkeresztes, Bojt, Bedő, Ártánd, Told fejlesztési igényeinek megismerése, a tervezett saját projektbe települési értékek bevonása.	9
	Berettyóújfalu	2023.01.26	Bakonszeg, Mezősas, Darvas fejlesztési igényeinek megismerése, a tervezett saját projektbe települési értékek bevonása.	5
	Berettyóújfalu	2023.02.01	Magyarhomorog fejlesztési igényeinek megismerése, a tervezett saját projektbe települési értékek bevonása.	3
	Berettyóújfalu	2023.03.02	Szentpéterszeg, Csökmő, Gáborján, Váncsod fejlesztési igényeinek megismerése, a tervezett saját projektbe települési értékek bevonása.	8

Berettyóújfalu	2023.03.03	Körösszakál, Berekböszörmény, Újiráz, Komádi fejlesztési igényeinek megismerése, a tervezett saját projektbe a települési értékek bevonása.	7
Berettyóújfalu	2023.03.06	Hencida település fejlesztési igényeinek megismerése.	3
Berettyóújfalu	2023.03.09	„Vidéki Portéka” Helyi termék értékesítő hálózat koncepciója	2
Berettyóújfalu	2023.03.14	Sárrétudvari, Szerep, Báránd, Kaba fejlesztési igényeinek megismerése, a tervezett saját projektbe települési értékek bevonása.	6
Berettyóújfalu	2023.03.16	Bihardancsháza, Földes, Bihartorda, Nagyrábé fejlesztési igényeinek megismerése, a tervezett saját projektbe a települési értékek bevonása.	9
Berettyóújfalu	2023.04.19	A Helyi Fejlesztési Stratégia ismertetése, a tervezett intézkedések feltételeinek megtárgyalása.	65
Kaba	2023.04.20	A Helyi Fejlesztési Stratégia ismertetése, a tervezett intézkedések feltételeinek megtárgyalása.	81
Berettyóújfalu	2023.07.22	A Falusi Turizmus Hajdú – Bihar Megyei Szervezetének elnökével a térség turisztikai lehetőségeiről beszéltünk, a kapcsolódó intézkedés kiválasztási kritériumait tekintettük át, valamint a saját projek kapcsolódási pontjait.	2
Berettyóújfalu	2023.07.06	A Gyermekotthoni Központ Hajdú – Bihar Vármegyei Igazgatójával készítettünk interjút. A szociális szakemberrel való megbeszélés fókuszában az esélyegyenlőség és a hátrányos helyzetű csoportok helyzete állt.	3
Berettyóújfalu		A stratégia tervezése során megfogalmazódott egy saját projekt. Ennek a lehetséges megvalósításához marketing szakember segítségét kértük.	5
Váncsod	2023.08.02	"Okos falu" koncepció ismertetése, a település vezetők érdeklődésének felkeltése a téma iránt, lehetséges együttműködések megalapozása.	21
Váncsod	2023.08.02	"Helyi értékeink" saját projekt ismertetése, együttműködések generálása.	24

Munkacsoporti/ Tervezői ülések, megbeszélések	Berettyóújfalú	2023.05.09	Az elnökség tájékoztatása a készülő stratégiáról	5
		2023.05.24	Az Egyesület közgyűlésén ismertettük tagjainkkal a készülő Helyi Fejlesztési Stratégiát. Az Egyesület tagjainak visszajelzéseit beépítettük a stratégiába.	26
	Berettyóújfalú	2023.09.18	Kibővített elnökségi ülésen mondták el véleményüket a résztvevők az elkészült stratégiáról.	6
	Berettyóújfalú	2023.09.27	A közgyűlés elfogadta az elkészült stratégiát.	55

3. A HFS által lefedett terület és lakosság meghatározása

A KAP ST-ben foglaltak szerint - folytatva a 2014-2020-as programozási időszak gyakorlatát - a LEADER beavatkozás területi hatálya lefedi az ország összes vidékinek minősülő települését. A HFS-sel lefedni kívánt terület lakosság száma minimum 10 ezer fő és maximum 150 ezer fő lehet, és egy település csak egy HACS-hoz tartozhat.

a) A lefedni kívánt települések mérhető jellemzői, összefoglaló adatai (pl. területméret, lakosság szám).

A Bihar - Sárrét Vidékfejlesztési Egyesület akcióterülete Hajdú-Bihar megyében, az Alföld szívében helyezkedik el. A térség területe 1 802,05 km², a legnagyobb területi kiterjedésű és településszámú (37) térségek egyike az országban. A Berettyóújfalui járás 25 települését és a Püspökladányi járás 12 települését fogja össze, gazdasági-társadalmi szempontból egyaránt összetartozó vidékfejlesztési célterület. (2. sz. melléklet)

Berettyóújfalui Járás falvai: Ártánd, Bakonszeg, Bedő, Berekböszörmény, Bojt, Csökmő, Darvas, Furta, Gáborján, Hencida, Körösszakál, Körösszegapáti, Magyarhomorog, Mezőpeterd, Mezősas, Nagykereki, Szentpéterszeg, Told, Újiráz, Váncsod, Vekerd, Zsáka.

Városai: Berettyóújfalú, Biharkeresztes, Komádi.

Püspökladányi Járás községei: Báránd, Bihardancsháza, Biharnagybajom, Bihartorda, Földes, Nagyrábé, Sáp, Sárrétudvari, Szerep, Tetétlen.

Városai: Kaba, Püspökladány.

Bihar az egykori vármegye történelmi hagyományából fakadóan gazdasági, gazdaságföldrajzi és kulturális szempontból egységes terület. A szűkebben vett Bihari rész központja Berettyóújfalú, melyhez két kisebb vonzáskörzettel bíró kisváros Komádi és Biharkeresztes tartozik. A Sárréti rész központja Püspökladány, melyhez egy kisváros: Kaba kapcsolódik. A történelmileg is összetartozó településekből kialakult térség egységes szerkezetű, az itt élőknek szinte ugyanaz a megélhetése, gondja. A térség támogatásra jogosult népességszáma 2021-ben, 51 741 fő. Püspökladány és Berettyóújfalú a két járásközpont tízezer fő fölötti lakosság számú települések, ezért csak külterületükkel jogosultak.

b) Korábbi együttműködések, megvalósult közös projektek, összefogások.

2015-ben írtunk alá együttműködési megállapodást a Lengyelországi Krasnyik Földje Tevékenységi csoporttal. Azóta több közös projektet valósítottunk meg, legutóbb 2018-2022-ben „Ajánljuk magunkat” címmel. A testvértelepülési kapcsolatokat kihasználva a projekt eredményeként a két helyi akciócsoport megismertette területének értékeit a partner HACS lakosaival. Kiindulva a települési értéktárak anyagából összegyűjtöttük az épített és természeti értékeket, néphagyományokat, a közmunkaprogramban vagy helyi termelők által előállított helyi termékeket. A projekt keretében

elkészült a helyi érték térkép, kiadványt jelentettünk meg, promóciós kisfilmek készültek magyar és lengyel nyelven. A projekt zárásaként húsz fős lengyel delegációt fogadtunk, tanulmányút keretében mutattuk meg helyi értékeinket, jó gyakorlatainkat. A projekt záró rendezvényén helyi értékeiket mutatták be településeink. Lengyel vendégeink tradicionális lengyel ételeket kóstoltattak és lengyel műsorszámmal készültek.

A projekt megtalálható honlapunkon: <https://bsve.hu/bsve/nemzetkozi-projekt-bsve>

Az elkészült helyi érték térkép szintén megtalálható honlapunkon: <https://bsve.hu/bsve-helyi-ertek>

Projekt rövid összefoglalója	Részt vevő tagok	Megítelt támogatási összeg	Megvalósítás állapota
<p>A helyi értéket tágabban értelmezve, kiindulva a települési értéktárak anyagából összegyűjtöttük az épített és természeti értékeket, néphagyományokat, a közmunkaprogramban vagy kisvállalkozások által előállított helyi termékeket. A projekt keretében elkészült a helyi érték térkép, kiadványt jelentettünk meg, promóciós kisfilmek készültek magyar és lengyel nyelven. A projekt zárásaként húsz fős lengyel delegációt fogadtunk, tanulmányút keretében mutattuk meg helyi értékeinket. A projekt záró rendezvényén helyi értékeiket mutatták be településeink. Lengyel vendégeink tradicionális lengyel ételeket kóstoltattak és lengyel műsorszámmal készültek.</p>	Bihar – Sárrét Vidékfejlesztési Egyesület	19,906 M Ft	Megvalósult és lezárt projekt
	Krasnyik Földje Tevékenységi csoport		

c) Személyes kapcsolattartást, segítségnyújtást elérhetővé tevő központ.

Munkaszervezeti irodánkat 2012. május óta béreljük. Két irodahelyiségből, egy kisebb tárgyalóból és két szociális helyiségből áll. Berettyóújfalu központjában található, jól megközelíthető és ingyenes parkolási lehetőségek állnak az ügyfelek rendelkezésére. Az iroda könnyebb megtalálását jól látható információs tábla segíti. A bejárati ajtó beléptető rendszerrel ellátott. A munkaszervezeti feladatokat négy munkatárs látja el, kettő közülük indulásunk óta. Minden munkatársnak személyi számítógépet és mobiltelefont biztosítunk, amelyeket 4-5 évente megpróbálunk újra cserélni. Mindennapi munkánkat egy multi funkciós eszköz segíti. A kommunikáció vezeték nélküli internettel és mobiltelefon elérhetőséggel biztosított. Mind az iroda, mind a személyek állandósága segíti a kapcsolattartást és a segítségnyújtást napi szinten.

4. Horizontális célok

4.1 Esélyegyenlőség

A HFS tervezésekor kiemelt szempont az esélytudatosság kifejezése, a helyi szintű kapacitásfejlesztés, a vidéki szereplők bevonása, aktivizálása közösségi akciók, szemléletformálás, amely magában foglalja az esélyegyenlőség, a társadalmi befogadás és a szegénység elleni küzdelem témájú érzékenyítést, kapacitásfejlesztést.

A dokumentum nem közvetít szegregációt, valamint törekszik csökkenteni az egyes csoportokra vonatkozó meglévő előítéleteket.

Kiemelt fontosságú a megkülönböztetés mentes kiválasztási rendszer: a HACS döntéshozó testületében (amely alatt a Helyi Bíráló Bizottságot értendő) legalább egy nő és legalább egy fiatal személy (legfeljebb 41. életévét még be nem töltött személy) szerepel.

Az EU alapelveinek mentén egyaránt biztosítani kell mindenki számára a minőségi, fenntartható és megfizethető szolgáltatásokhoz való egyenlő és időben történő hozzáférést, különös tekintettel, a fogyatékkal élőkre, a gyermekekre és a hátrányos helyzetű csoportokra.

A Helyi Fejlesztési Stratégia tervezése során arra törekedtünk, hogy minél szélesebb körben tudjanak a tervezési folyamatról. A térség szereplői aktívan vegyenek részt a tervezésben és a megvalósításban egyaránt. Önkormányzat tagjaink, valamint a hátrányos helyzetű csoportokkal foglalkozó szervezeteink, szakembereink elősegítik a megkülönböztetés-mentes tervezést, a stratégia megvalósítását.

A Helyi Fejlesztési Stratégia a vállalkozások támogatásával hozzájárul a munkanélküliség enyhítéséhez. A helyi közösségek megerősítésével a társadalmi együttélés minőségi javulása érhető el. A hagyományokban és a helyi tudásban rejlő lehetőségek hozzájárulnak a marginalizált közösségek felzárkóztatásához. Akár az élményprogramok, a civil szervezetek működésének segítése, akár a közösségi terek fejlesztése, segíti a hátrányos helyzetű csoportokat.

Intézkedéseink kiválasztási kritériumai között megjelennek esélyegyenlőségi szempontok. Segítjük a kezdő vállalkozásokat, a hátrányos helyzetű és női munkavállalók alkalmazását, azokat a civil szervezeteket, amelyek tevékenységi körében szerepel szociális vagy az esélyegyenlőséghez kapcsolódó tevékenység.

A kommunikációban is hangsúlyt fektetünk arra, hogy információink mindenki számára elérhetőek legyenek. Akadálymentes honlapot üzemeltetünk. Online formában is elérhetőek vagyunk.

A Helyi Akciócsoport döntéshozó testülete, a Helyi Bíráló Bizottság úgy került kiválasztásra, hogy női döntéshozó és fiatal személy is tagja legyen, ezzel biztosítva a megkülönböztetés mentes kiválasztási rendszert.

4.2 Fenntarthatóság és környezetvédelem

A Bihar – Sárrét Vidékfejlesztési Egyesület a mindennapi munkavégzés során is előtérbe helyezi a környezettudatos megoldásokat.

- Az irodában szelektív hulladékgyűjtést alkalmazunk;
- A munkatársak a mindennapi munkába járáshoz tömegközlekedést vesznek igénybe;
- A munkavégzés szinte teljesen papírmentesen folyik.

A Helyi Fejlesztési Stratégia tervezése során előtérbe helyeztük a fenntarthatósági és környezetvédelmi szempontokat.

- A tájékoztatásnál a digitális tájékoztatási formákat helyeztük előtérbe. Az Egyesület honlapján a „Tervezés 2023-2027” menüpont alatt található meg a tervezéssel kapcsolatos információk.
- Elektronikus hírlevél formájában nyújtottunk tájékoztatást a tervezési folyamatról.
- A tervezéshez kapcsolódó események meghívóit elektronikus úton küldtük ki tagjainknak, ügyfeleinknek.
- Az ügyfelek projektjavaslataikat elektronikus úton és facebook oldalunkon megjelenő űrlap kitöltésével is megtehetnék.

A stratégia előtérbe helyezi a fenntarthatósági alapelveket és hozzájárul megvalósulásukhoz.

- Az „ökológiai lábnyom” csökkenése érdekében külön tevékenységként támogatjuk a megújuló energia alkalmazását vagy más alternatív fűtési módokat.

- A helyi munkaerő alkalmazása előnyt jelent egy-egy projektnél, ami közlekedési igénye kisebb, ami kedvezően hat a környezetre.
- Támogatjuk a „HELYI ÉRTÉKEKET” amelyek egy része helyi termék. A helyben előállított és értékesített termék hozzájárul a környezeti fenntarthatósághoz, csökken a termék szállítási útja.
- Rendezvényeinken bemutatjuk és népszerűsítjük helyi értékeinket. Ezzel hozzájárulunk a tervezési területünkön élők szemléletformálásához. Az itt élők ismerjék meg védett természeti és kulturális értékeinket, helyi termékeinket. A helyi termékeket előnyben részesítők nem csak a helyi gazdaságot élénkítik, hanem a fenntarthatósághoz is hozzájárulnak.
- A helyi kisközösség számára innovatív megoldások támogatásával fenntarthatósági és környezetvédelmi témájú projekteket is támogatunk. A lehetséges projektek között van, amely a körforgásos gazdálkodást segíti úgy, hogy a helyben megtermelt élelmiszert helyben feldolgozzák és értékesítik. Egy másik környezettudatos megoldásként, az esővíz összegyűjtése és felhasználása valósulna meg.

5. A 2014-2020-as programozási időszakra és az átmeneti időszakra (2021-2022) vonatkozó HFS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések

- Eredményes intézkedések:

A Bihar – Sárrét Vidékfejlesztési Egyesület, mint LEADER helyi akciócsoport a tervezési időszak elején, 2017-ben öt helyi felhívást jelentetett meg, majd 2020-ban még két felhívást, az utolsót pedig 2023-ban a Helyi Fejlesztési Stratégia céljainak megvalósulása érdekében. Összességében elmondható, hogy a stratégiában megfogalmazott célok teljesültek.

Tervezési területünk 37 településből áll, ennek megfelelően a rendelkezésünkre álló fejlesztési forrást úgy kellett a felhívásainkra allokálni, hogy minél több településről tudjanak kérelmet benyújtani. Ennek sok kis támogatásigényű kérelem benyújtása lett a következménye. A 2020-ban meghirdetett „Mikrovállalkozások eszközbeszerzésének támogatása” című felhívásunknál már emeltünk a minimális és maximális támogatási értéken. A tapasztalatok alapján a maximális támogatás, amely nyolcmillió forint volt mindenképp növelni kell. Ennek két oka van, a gazdasági környezet változása és a támogatottak körének a kisvállalkozásokkal való bővülése.

Több mint száz mikrovállalkozás részesült támogatásban, melyek többnyire technológiai fejlesztést hajtottak végre. Több vállalkozás megújuló energia alkalmazásával csökkentette költségeit. A nyertes projekteknél több mint húsz új munkahely jött létre, amely felülmúlta várakozásainkat.

Felhívás címe	Kódszáma	Beérkezett TK-k száma	Támogatottak száma	Felhívás keretösszege	Kötelezett ségvállalás mértéke
Mikrovállalkozások támogatása valamint a helyi termékek piaci pozíciójának megerősítése	VP6-19.2.1.-11-1-17	85	25	95 634 612	120%
Közösségi terek fejlesztése	VP6-19.2.1.-11-3-17	32	20	80 122 719	120%
Helyi értékek bemutatása	VP6-19.2.1.-11-4-17	54	38	59 537 367	120%
Mikrovállalkozások eszközbeszerzésének támogatása	VP6-19.2.1.-11-6-20	108	71	349 392 718	120%

Helyi életminőség javítását célzó fejlesztések támogatása	VP6-19.2.1.-11-7-20	36	26	172 700 603	120%
Helyi fejlesztések támogatása	VP6-19.2.1.-11-8-23	28	28	34 221 000	120%

Tervezési területünk valamennyi településén valósítottak meg projektet az elmúlt időszakban. A rendelkezésre álló forrás több mint 100%-a felhasználásra került. Helyi felhívásonként mutatja be a fejlesztési forrásfelhasználást a 3. sz. melléklet. A támogatói okiratok 23,4 % - a civil, 33,6 % - a önkormányzati, és 43% - a vállalkozói szektorba tartozó kedvezményezett részére került kibocsátásra. A támogatott projektek számát, szférák szerinti megbontásban mutatja be 4. sz. melléklet.

Továbbfejlesztendő intézkedések:

Célul tűztük ki a turisztikai tevékenységek támogatását, szálláshelyek fejlesztését, új szolgáltatások támogatását. Ennek érdekében külön felhívást jelentettünk meg turisztika témában. Többnyire szálláshely fejlesztést valósítottak meg pályázóink, korszerűsítették a már meglévő szálláshelyeiket valamint további kényelmi szolgáltatásokat hoztak létre annak érdekében, hogy a vendégek hosszabb időt töltsenek náluk. Több önkormányzat vendégházat hozott létre, de van aki, termálfürdője melletti faházait korszerűsítette. Tapasztalataink alapján nem szükséges külön felhívás megjelentetése ebben a témában, hanem a pályázók körét kell megfelelően meghatározni a meghirdetett vállalkozási célú felhívásban. A civil szervezetek tevékenységük alapján az élet számos területét lefedik, külön felhívást jelentettünk meg a civil szervezetek eszközbeszerzésének támogatására, amely nagy segítséget jelentett azoknak a szervezeteknek, akik meg tudták előre finanszírozni az elnyert támogatást. Ennél a felhívásnál több kérelemre számítottunk. A visszajelzések alapján a civil szervezetek nem voltak képesek előfinanszírozni projektjeiket ezért volt szerényebb az érdeklődés.

Felhívás címe	Kódszáma	Beérkezett TK-k száma	Támogatott ak száma	Felhívás keretösszege	Kötelezettségvállalás mértéke
Tájérték alapú turisztikai fejlesztések	VP6-19.2.1.-11-5-17	21	12	46 306 720	120%
Civil szervezetek megerősítése	VP6-19.2.1.-11-2-17	47	25	18 548 123	120%

Eredménytelen intézkedésnek a meghirdetett helyi felhívásaink közül, egyiket sem ítéljük.

6. Külső koherenciák azonosítása

A tevékenységszintű lehatárolás alapjai:

Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszeréből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.

A támogatáspolitikai programok koordinációjának két alapvető eleme a lehatárolások meghatározása (a potenciálisan átfedő területek kettős finanszírozásának elkerülése érdekében) és a beavatkozások közti lehetséges szinergiák (egymást erősítő hatások) tudatos tervezése.

A HFS elsősorban a tevékenység, másod sorban pedig a projektszintű lehatárolásokat részesíti előnyben annak érdekében, hogy ne a programszinten rögzített és így nehezen módosítható, rugalmatlan feltételek határozzák meg egyes felhívások és projektek támogathatóságát, csökkentve annak kockázatát, hogy célcsoportok, fejlesztési igények maradnak finanszírozás nélkül a rugalmatlan szabályok miatt.

Tekintettel arra, hogy a LEADER Programon keresztül támogathatóak olyan projektek, amelyek a léptékük, vagy a tevékenységi körük miatt máshonnan nem juthatnak fejlesztési forrásokhoz, viszonylag kisebb komplementer halmaz értelmezhető az átfedések tekintetében.

KEHOP Plusz

A KEHOP Plusz többek között vízgazdálkodással és katasztrófakockázat-csökkentéssel, környezet- és természetvédelemmel, megújuló energiagazdasággal, klímasemlegességre való igazságos átállással, továbbá körforgásos gazdasági átállással foglalkozik.

A természetvédelemmel összefüggő beruházások esetében a KAP Stratégiai Terv elsősorban mezőgazdasági területekre, míg a KEHOP Plusz természetvédelmi területekre koncentrál, ahol például a Natura 2000 területek között lehetne átfedés, mely azonban projektszinten kezelhető.

TOP Plusz

A program Magyarország kevésbé fejlett régióinak és fejlett régiójának számító Budapest területi alapú fejlesztéseit támogatja, kiemelt figyelmet fordítva a legkevésbé fejlett régiók és elmaradott térségek fejlesztésére. Elsősorban helyi önkormányzati fejlesztéseket támogat, fejlesztési tematikája ennek kapcsán kiterjed a gazdaságélénkítés, munkahelyteremtés és -bővítés, valamint a népességmegtartás és családvédelem térségi és helyi feltételeinek biztosítására, így a helyi gazdaságfejlesztésre és foglalkoztatásra, a helyi turizmusra, a települési infrastruktúra, településüzemeltetés és helyi közszolgáltatások fejlesztésére.

A korábbi szabályozás, mely szerint 10.000 fő feletti településeket a TOP, 10.000 fő alatti településeket a VP keretében támogatnak a programok, jelenleg nem része a szabályozásnak. A TOP Plusz és a KAP Stratégiai Terv is támogatja a vidéki térségeket. Ez lehetőséget nyújt arra, hogy a két forrás összehangolásával az egyes projektek egymás hatását megsokszorozva, a teljes értéklánc mentén biztosított lehessen a fejlesztések finanszírozása. A szinergia lehetőségek hatékonyabb kihasználása érdekében koordinációs mechanizmust működtetünk a két program között, miszerint a vidékfejlesztési beavatkozások esetében a szinergia helyi szintű megvalósításáért felelős szervezetek, a LEADER HFS-ek felülvizsgálata során vizsgálatra kerül az érintett megye Integrált Területi Programja.

A KAP Stratégiai Terv és a TOP Plusz program közötti lehatárolás

A KAP ST és a TOP közötti lehatárolást megkönnyíti, hogy két program időbeli csúszása miatt a TOP Plusz pályázatok legtöbb esetben jóval előbb megjelennek, mint a KAP kiírások, így ritkán fordulhat elő, hogy két kiírás egyszerre, vagy közel egymáshoz nyílik meg.

EFOP Plusz

Az EFOP Plusz prioritások lefedik a köznevelési, az egészségügyi, a társadalmi felzárkózási, szociális, család- és ifjúságügyi, társadalmi innovációs, valamint leginkább rászoruló személyeket támogató intézkedéseket.

Az EFOP Plusz társadalmi felzárkózási prioritási tengelyén, tervezetten a termelő-műhelyek kerülnek támogatásra, míg a KAP Stratégiai Terv keretében a társadalmi vállalkozások fejlesztésére allokálnak forrást. A jelenlegi tervek alapján a termelőműhelyeket bármilyen szektorhoz kötődően létre lehet hozni, akár mezőgazdasági tevékenységekhez kapcsolódóan is, továbbá az intézkedésben a támogatást igénylők között - szektorokra vonatkozó korlátozás nélkül - megjelennek a nonprofit gazdasági társaságok, valamint civil szervezetek is.

GINOP Plusz

GINOP Plusz elősegíti, összhangban a vonatkozó uniós stratégiákkal a magyar vállalkozások technológiaváltásához, digitalizációs és innovációs képességeinek megerősítését, valamint hozzájárul a munkavállalók képzéséhez, termelékenységük és hozzáadott értékük növelése érdekében.

A Partnerségi Megállapodás alapján a vállalkozásfejlesztést a GINOP Plusz támogatja. 2020-tól a GINOP hagyományos vállalkozásfejlesztési támogatásaiban az élelmiszeripari vállalkozások kizárásra kerültek, ezek 2021-2022-ben a VP-ből, 2023-2027-ben pedig a KAP Stratégiai Tervből kaphatnak támogatást.

DIMOP Plusz

A DIMOP Plusz egységes szolgáltatási rétegeken keresztül, adatintenzív megközelítésben járul hozzá az egyes szakpolitikai feladatok digitalizációs beruházásaihoz és ilyen módon átfogó megoldásokat támogat, amelyek egy-egy ágazati célkitűzés megvalósulása mellett egységesen támogatják a digitális transzformáció folyamatát. A DIMOP Plusz jellemzően országos léptékű beruházásokra fókuszál és elsősorban nem mezőgazdasági / vidékfejlesztési témájú fejlesztések végrehajtását tervezi, mégis több szinergia lehetőség azonosítható a két program között. Releváns: a DIMOP Plusz pluszponttal támogatja azokat a fejlesztéseket, amelyek egy, a KAP Stratégiai Terv által finanszírozott okosfalú stratégiával vannak összhangban.

IKOP Plusz

Az IKOP Plusz felelős a magyarországi közlekedési helyzet fejlesztéséért, ami magába foglalja a kötöttpályás, közúti, kerékpárúti és kikötői beruházásokat. Az IKOP Plusz fejleszteni fogja a vidék elérhetőségét is biztosító közlekedési hálózatokat.

Magyar Falu Program (MFP)

A Magyar Falu Program (MFP) a településhálózat több mint 90 százalékát, és a népesség mintegy harmadát adó, 5000 főnél nem nagyobb lakosságszámú kisvárosok és községek fejlesztését támogatja a következő területeken: vidéki szolgáltatások és infrastruktúra fejlesztése, vidéki civil közösségek támogatása, kistelepülésen élők lakhatási feltételeinek javítása, alsóbbrendű úthálózat fejlesztése hazai forrásból, valamint falusi mikrovállalkozások támogatása uniós (GINOP Plusz-1.2.2-22) forrásból.

A nagymértékű átfedési lehetőségek okán alkalmazzuk a projektszintű lehatárolásokat.

Vármegyei Integrált Területi Programok

A Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz célja az EU szintű és az országon belüli területi kohézió javítása, ennek érdekében a régiók és megyék fejlettségi pozíciójának javítása az EU átlag viszonylatában, az országon belüli egyenlőtlenségek csökkentése, kiemelten a négy legkevesbé fejlett régió (Dél-Alföld, Dél-Dunántúl, Észak-Alföld, Észak-Magyarország) és a komplex programmal fejlesztendő 36 járás fejlesztése. A program saját forráskerettel rendelkező megyei és fővárosi integrált területi programokon keresztül valósul meg.

Tervezési területünk az Észak-Alföldi régióban helyezkedik el, mindkét lefedett járás komplex programmal fejlesztendő. Hajdú – Bihar Vármegyén belül az adott felhívás területi specifikus melléklete tartalmazza, hogy a megyén belül, mely térségnek mennyi keretösszeg áll rendelkezésére, illetve mekkora a minimális és maximális pályázható összeg.

- A TOP_Plusz keretében önkormányzatoknak kiírásra kerülő felhívásoknál lehatárolást jelent a minden helyi felhívásra vonatkozó lehatároláson túl:

➤ Helyi gazdaságfejlesztés (TOP Plusz-1.1.1-21)

A Sárréti térségben a támogatás minimum összege 50 millió forint, leader intézkedésben a tervezett maximálisan támogatható összeg alacsonyabb.

➤ Helyi és térségi turizmusfejlesztés (TOP Plusz-1.1.3-21)

A Bihari térségben a támogatás minimum összege 90 millió forint, leader intézkedésben a tervezett maximálisan támogatható összeg alacsonyabb.

➤ Élhető települések (TOP Plusz 1.2.1-21)

A Sárréti térségben a támogatás minimum összege 50 millió forint, leader intézkedésben a tervezett maximális támogatható összeg alacsonyabb.

➤ Szociális célú város rehabilitáció (TOP Plusz 1.2.2-21)

A Bihari és a Sárréti térségben is a támogatás minimum összege 120 millió forint, leader intézkedésben a tervezett maximális támogatható összeg alacsonyabb. Lehatárolást jelent az is hogy csak városi jogállású települések pályázhatnak.

➤ Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése (TOP Plusz 2.1.1-21)

A Bihari térségben a támogatás minimum összege 50 millió forint, leader intézkedésben a tervezett maximális támogatható összeg alacsonyabb.

A következő kiírásoknál nem releváns az átfedés: Belterületi utak fejlesztése (TOP_Plusz 1.2.3-21), Fenntartható városfejlesztési stratégiák támogatása (TOP_Plusz 1.3.1-21), A 4 és 5 számjegyű utak fejlesztése (TOP_Plusz-1.1.2-21), Fenntartható energiahatékonyság (TOP_Plusz 2.1.2-21), Megyei foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködések (TOP_Plusz 3.1.1-21), Gyermeknevelést támogató humán infrastruktúra fejlesztése (TOP_Plusz 3.3.1-21), Helyi egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztése (TOP_Plusz 3.3.2-21),

7. Helyzetfeltárás

7.1 Helyi és helyzeti energiák bemutatása

Térszerkezeti adottságok: Alföldi viszonylatban a térség térszerkezeti fekvése kedvező. Nemrég átadásra került az M4-es autópálya 26,5 km-es szakasza Berettyóújfalu és Nagykereki között, és az M35-ös autópálya 24,1 km-es szakasza, mely gyorsforgalmi összeköttetést jelent Debrecen és Berettyóújfalu között. Az M35-ös autópálya megvalósulásának jelentőségét az adja, hogy közvetlen kapcsolatot teremt Felvidék és Észak-Erdély között. Az M35-ös autópálya 4. számú főút – Berettyóújfalu közötti szakasza az M4-es autópálya Berettyóújfalu–Nagykereki közötti szakasszal együtt a Transzeurópai Közlekedési Hálózat részeként a Balti-tengert a Fekete-tengerrel összekötő távlati gyorsforgalmi vonalon belül a Kassa–Debrecen–Nagyvárad gyorsforgalmi kapcsolatot is biztosítani fogja. Az úthálózat kialakításával várhatóan javul a régió versenyképessége, ami elősegítheti a foglalkoztatás bővülését is. A kedvező térszerkezeti elhelyezkedés további oka, hogy mind észak-déli mind kelet-nyugati irányú országos jelentőségű főútvonalak találkoznak (4-es, 42-es, 47-es főutak) itt. Püspökladány forgalmas közúti és vasúti csomópont a Tiszántúl közepén. A térség a régió középső területén, a Szolnok–Debrecen–Nyíregyháza–Záhony országos térszerkezeti tengely mellett fekszik, Püspökladánynál ágazik el a Magyarországot Közép-Erdéllyel (Nagyvárad, Kolozsvár, Székelyfölddel) összekötő regionális térszerkezeti vonal. A két járásközpont jelentős vonzáskörzettel bíró térségi központ, jelentős népességet tömörít, a humán erőforrások átlagon felüli koncentrációja jellemzi, gazdasági súlyuk tekintélyes, fejlett intézmény rendszerrel rendelkeznek. Az állami és nem állami szolgáltatások is ide koncentrálnak pl. járási szintű államigazgatási szolgáltatások, egészségügyi szakellátás, középiskolák. A térség keleti határa egybeesik a magyar-román határral, Ártánd település határátkelőhely. A Berettyóújfalu térség esetében kitörési lehetőségként értékelhető a határ és Nagyvárad közelsége. Hajdúszoboszló szintén a térség közvetlen szomszédságában helyezkedik el, Magyarország legnagyobb és leglátogatottabb termálvizű fürdőhelye. Közelsége lehetőségként jelentkezik a térség turisztikai fejlesztéseinél. A megyeközpont Debrecen, mint felsőoktatási, kutatási, fejlesztési és innovációs központ, van hatással a térségre. Öt város található a területen: Berettyóújfalu, Biharkeresztes, Kaba, Komádi, Püspökladány, ahol a lakosság mintegy 50%-a koncentrálnak. A Püspökladányi járás 12 települése közül 3, a Berettyóújfalu járás 25 települése közül 12 település rendelkezik ezer fő alatti lakosságszámmal. Az 1000 fő alatti települések aránya 40%, tehát jelentős az alacsony lélekszámú települések aránya.

Környezeti adottságok: A térség flórája és faunája rendkívül gazdag, a víz-, levegő-, és talajszennyezőktől, zajtól mentes. Egyik legfontosabb természeti erőforrása a termálvíz, amely több településen is megtalálható. Képzett fürdő azonban jelenleg csak Püspökladány, Berettyóújfalu, Kaba és Földes településen van. A termálvízbázis azonban a balneológiai hasznosításon túl további lehetőségeket hordoz magában. A legelők, vizes élőhelyek, erdőfoltok nagy aránya kedvezett az értékes állatpopulációk fennmaradásának. A gazdag állatvilág legértékesebb képviselői a különböző vízi- és ragadozó madarak. Megtalálható itt hazánk egyik legértékesebb madara, a túzok, valamint olyan fokozottan védett ragadozók, mint a kerecsen, vagy a pusztai ölyv. A legelők, facsoportok nagy száma lehetőséget teremtett a gazdag vadvilág, a vaddisznó, szarvas, őz és a különböző apróvadak fennmaradásának.

Természetvédelmi területek: Bihari-sík TK, Bihari Legelő TT, Hencidai Csere-erdő TT, Hortobágyi NP.

A néprajzi értékeink közül kiemelkedő a pásztoréttel kapcsolatos épületek (hodályok, gémeskutak), ősi településszerkezetet megőrző, hagyományos parasztportákból álló faluképek. A bihari népi építészet egyik fő

jellegzetessége a kőlábas kerítések (Bedő, Berekböszörmény, Bojt). Az építmények sorában külön is említést érdemelnek a jellegzetes bihari galambdúccok. A sárréti népi építészet jellegzetességei a népi lakóházak. A térségben figyelemre méltó a vallási sokszínűség. A ma is látogatott, különböző korú, különleges építészeti és egyházi értékeket képviselő templomok számos látnivalót kínálnak az érdeklődőknek. Az épített emlékek közül ki kell emelni a műemlék jellegű vasútállomásokat (Sáp, Püspökladány), várakat, kastélyokat (Zsáka: Rhédey kastély, Nagykereki: Bocskai - várkastély, Tetétlen: Zichy - kastély, Nagyrábé: Des Echerolles család két kastélya, Körösszegapáti: Körösszegi vármaradvány), kúriákat (Ártánd: Hodossy-kúria, Bakonszeg: Nadányi-Miskolczy kúria, Berekböszörmény: Csáky udvarház). Kulturális örökségünket hirdetik a múzeumok: Püspökladány: Karacs Ferenc Múzeum, Berettyóújfalu: Bihari Múzeum, Biharnagybajom: Szűcs Sándor emlékház és kovácmúzeum, Komádi: Helytörténeti kiállítás, Nagyrábé, Bojt, Furta: Tájház.

Kulturális erőforrások: A Berettyóújfalui és a Püspökladányi járás kiemelkedően gazdag kulturális hagyományokban. A legtöbb tájhoz hasonlóan Bihar és Sárrét népművészetét a természeti adottságok varázsolták sajátossá és egyedivé. Egykor az itt lakók döntően földművelésből és pásztorkodásból éltek, mellékfoglalkozásként azonban művészi szintre emelték a helyi természetes alapanyagok feldolgozását. A nádat, a sást és a gyékényt gyakorlatilag minden faluban felhasználták. Közmunka program keretében ma is készítik ezekkel a technikákkal a dísz- és használati tárgyakat. A térség szövőszékeiről speciális, úgynevezett göbös technikából készült szőttesek kerültek ki. A fehér hímzés nyomokban sok helyen előfordul, ám közülük a furtai mesterművek váltak világhírűvé. Ugyancsak jellegzetesek a bihari szűrők, amelyek díszítésében felülmúlták a hajdúságiakat. Jelenleg a térségben a Bihari Népművészeti Egyesület fogja össze azon iparművészeket, akik a Bihari térség gazdag népművészeti hagyományait, értékeit képviselik.

A térség különösen gazdag kulturális, irodalmi és egyéb történelmi emlékekben. A bihari centrumváros, **Berettyóújfaluban** értékes gyűjteményekkel és helytörténeti anyaggal rendelkező Bihari Múzeum várja az ide látogatókat. Az **ártándi** Tamota, a **komádi** Körös-Körül, a **földesi** Szélrózsa és a **Kabai** Mennykő Néptáncgyűttes repertoárja felöleli a Kárpát-medence magyar néptánc dialektusait. **Bojt** értékmentő tevékenységének leglátványosabb eredménye a tájház a Galambdúcos Bojti Porta. **Bakonszegen** található a Bessenyei-emlékház és a Nadányi-Miskolczy kúria késő barokk tömbje. Itt található az ország egyetlen kostemetője is. **Csőkmő** község legfontosabb látnivalója a Tájház, hagyományőrző rendezvénye a Sárkány-nap. **Furtán** említésre méltó a községháza furtai hímzés kiállítása. A **Komádi** helytörténeti kiállítás és gyűjtemény a település régmúltját mutatja be, valamint itt kapott helyet a híres komádi fehér- és vászonhímzés anyaga is. **Körösszakál** település turisztikai látványossága az ártézi kútra épített kútház. **Körösszegapáti** hagyományőrző rendezvénye a történelmi múltból kinőtt Bihar legnagyobb fesztiválja a Kun László Fesztivál. **Magyarhomorog** település hagyományőrző rendezvénye az Aratófesztivál. **Mezőpeterden** minden év szeptember első szombatján megrendezésre kerül a nagyszabású, egész napos rendezvénye a Burgonyafesztivál. **Szentpéterszeg**, a rendezett, tiszta falu érdekessége a Dózsa u. 1. sz. alatt található vert falú zsellérház, mely Tájházként funkcionál, az 1930-as éveket idéző berendezéssel. **Újiráz** katolikus templomának felavatására 1912. november 1-én került sor. Fontos szerepet szánt a nagyváradi káptalan az új katolikus falunak, melynek bizonyítéka, hogy minden év októberének második vasárnapján sorra kerül az „Újirázi búcsú és vásár”. **Váncsod** legbecesebb emléke a Literáti Szegedi Lukács által 1649-ben készített ezüst kehely. **Zsákán** a Rhédey kastélyban kapott helyet Madarász Gyula, zsákai születésű festőművész állandó kiállítása, a Rhédey – Wesselényi - Bethlen emlékszoba és a helyi ikonfestő táborban készült ikonokból álló kiállítás. A sárréti térség központja **Püspökladány**. A város legfontosabb több éves hagyománnyal megrendezett rendezvényei: Ladányi Nyár programsorozat, Kakasfőző Fesztivál, Krampusz Fesztivál! **Biharnagybajomban** a vár emlékére többször várjátékot rendezett a település. **Földes** kiemelkedő eseménye a Kárpát-medencei Vőfélytalálkozó, mely országos rendezvénné nőtte ki magát az évek során. **Kaba** városa világhírű az 1857-ben hullott meteorit révén. **Nagyrábé** életében több éves hagyománya van a Sárrét Íze Fesztiválnak. **Sárrétudvari** nevezetességei, Cséri Lajos érem- és szobrászművész állandó kiállítása, a Helytörténeti kiállítás.

A különösen gazdag kulturális, épített és szellemi örökség ellenére kevés a turisztikai attrakció a térségben.

A társadalom állapota: A berettyóújfalui és a püspökladányi járás állandó népesség száma 2021-ben 84 365 fő, ami 4 532 fővel kevesebb a 2011 évi adatoknál. Mivel Püspökladány és Berettyóújfalu csak külterülettel jogosult települések a tervezési területünk lakosság száma ennek megfelelően 51 604 fő, ami szintén kevesebb a 2011 évi adatokhoz képest 4620 fővel. Ezt a fogyást két tényező befolyásolja, a természetes fogyás, valamint az elvándorlás. A természetes fogyás 2021-ben -9,2% és értéke folyamatosan nő. Ez az érték függ a születések számától és az elhalálozási adatoktól. A térségünkre is jellemző az utóbbi években a születések számának emelkedése. A halálozások száma viszont nagyobb mértékben nő, ezért

magasabb a természetes fogyás 2021-ben, mint 2011-ben. Az elvándorlási adatok mérséklődnek, a mutató az elmúlt években több alkalommal is meghaladta a -11 ezreléket, 2021-ben ez az érték -7,1 ezrelék. Ezt a folyamatot súlyosítja a 100 0-14 év közötti lakosságra vetített 65 év feletti aránya, ami folyamatosan nő, 2011-ben még 98,96% volt, 2021-ben már 119,82%, azaz a települések elöregedése figyelhető meg.

Az ezer lakosra jutó nonprofit szervezetek száma 2012-ban 4,8 db, 2020-ban 4,86 db volt, számottevő változás nem tapasztalható. A térségben a civil szervezetek jelentős közösségformáló szerepet töltenek be. Tevékenységük az élet számos területét lefedi, közösségmegtartó erejük jelentős.

A civil szervezeteknek és egyéb önszerveződő csoportoknak a nagyobb településeken a művelődési házak, a kisebbeken a faluházak, közösségi házak adnak helyet. A helyi kezdeményezések fontos színterei ezek. A közművelődés területén a szolgáltató jelleg erősítése, a vidéki lakosság megtartása érdekében a helyben elérhető alapszolgáltatások körének bővítése, minőségének és hozzáférhetőségének javítása a legfontosabb célkitűzés.

A térségben a közoktatási feladatellátás 100%-ban lefedett. Egy településen óvoda, hét településen általános iskola nem működik, a tanulók szervezett formában (iskolabusz) járnak be a székhely iskolájába. A térség négy középiskolával rendelkezik. Az utóbbi években több településen bölcsődei ellátással bővült a települések szolgáltatási palettája. A működő bölcsődei férőhelyek száma 2017-ben 152 db volt, értéke 2021-re 180 db-ra nőtt. Az óvodai férőhelyek száma alapvetően nem változott, viszont az óvodák kihasználtsága, az egy óvodai férőhelyre jutó 3-5 éves kor közöttiek aránya nőtt. Míg 2011-ben 0,74 fő volt, (és volt olyan év például 2015, amikor még kevesebb 0,66 fő volt) 2021-ben 0,78 főre emelkedett az értéke. Az általános iskolák átlagos tanulói létszáma csökken, míg 2011-ben még 172 tanuló járt átlagosan egy iskolába, 2021-re ez 80 főre csökkent. A születések számának emelkedése a bölcsődés és óvodás korosztálynál már észre vehető, de az általános iskolás korosztálynál még nem.

A térség lakásállományát vizsgálva évről-évre ugyanazt mutatja: nem, vagy csekély mértékben változott a lakóingatlanok száma. A térség egészségügyi állapota és ezekhez kapcsolódó mutatók az országos átlagnak megfelelőek. Ez betudható a térségi kórház viszonylagos közelségének is.

A gazdaság helyzete: A térség gazdaságának fejlődését jelentős mértékben befolyásolják a térség természeti erőforrásai, azonban az elmúlt évek fejlesztéseinek köszönhetően egyre nagyobb szereppel bír a megközelíthetőség javulása, az ipari területek számának növekedése, valamint a turisztikai infrastruktúra fejlődése. A meglévő két ipari parkon túl (Berettyóújfalu, Kaba) a TOP forrásait felhasználva több ipari területre vonatkozó projekt valósult meg a 2014-2020-as időszakban: Báránd, Berettyóújfalu, Biharkeresztes, Földes, Komádi, Szentpéterszeg településeken. Elkészült a Berettyóújfalu és Nagyvárád közötti kerékpárút, valamint a Berettyó partján szintén kialakításra került kerékpárút. Az Alföldi Kék-túra útvonal által érintett településeken, több helyen vendégházakat alakítottak ki.

(5. sz. melléklet a Hajdú – Bihar Vármegye kerékpáros útvonal fejlesztési terve)

(6. sz. melléklet az Alföldi Kék-túra útvonal térséget érintő szakasza)

Megfigyelhető a működő vállalkozások számának folyamatos növekedése. A működő vállalkozások száma 29%-al emelkedett. 2017-ben 36,64, míg 2020-ban 47,28 vállalkozás jutott ezer lakosra. A vállalkozásokon belül az egyéni vállalkozások száma emelkedett jelentősen 46%-al. A vállalkozások jelentős része, több mint 85%-a, 1-9 fő közötti létszámmal működik.

A nyilvántartott álláskeresők száma folyamatosan csökken, 2011-ben 5824 fő volt, ami 2021-re 2394 főre csökkent. A 25 év alatti álláskeresők aránya szintén csökkent (20,1%-ról 16,4 %-ra), de a 45 év felettié nőtt (31,9%-ról 50,1%-ra). Az álláskeresők több mint fele nyolc általános iskolát végzett, ez az arány nem változott számottevően 2011 óta. A 100 főre vetített személyi jövedelemadót fizetők aránya folyamatosan emelkedik, 2011-ben 38,53 fő, míg 2021-ben 46,87 fő volt. Ez is a foglalkoztatottak arányának növekedését mutatja, értéke viszont elmarad a megyei értéktől, ami 49,22 fő 2021-ben. A jövedelmi viszonyokról is elmondható, hogy évről-évre nőnek a jövedelmek, viszont a megyei jövedelmeknek jóval alatta vannak. Az egy lakosra jutó nettó jövedelem 2020-ban térségünkben 917 951 Ft, míg Hajdú-Bihar megyében 1 236 418 Ft. A térség gazdaságát több pozitív mutató is jellemzi, de a megyei értékektől ezek még mindig elmaradnak.

7.2 SWOT analízis

A SWOT analízis elkészítéséhez elemeztük tervezési területünk térszerkezeti- és környezeti adottságait, kulturális erőforrásait, a társadalom állapotát és a gazdaság helyzetét.

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
(E1) A térség térszerkezeti fekvése kedvező. Közel van a magyar-román határ és Nagyvárad, Hajdúszoboszló, Debrecen, a Hortobágy.	(GY1) Öregedő társadalom.
(E2) A debreceni K+F központ közelsége lehetőséget jelent az innovációk behozatalára.	(GY2) A munkanélküliségi mutatók elmaradnak a megyei adatoktól.
(E3) Kiaknázható vonzerők (termálvíz, táji értékek, kulturális hagyományok, természeti környezet, gasztronómia, hagyományokon alapuló térségi rendezvények).	(GY3) Évről évre nőnek a jövedelmek, de a megyei jövedelmeknek még így is jóval alatta vannak.
(E4) A civil szervezetek száma és önszerveződési képessége a térségben viszonylag magas.	(GY4) A térségben a termálvíz, mint erőforrás hasznosításának lehetőségei kihasználatlanok.
(E5) A térségben működő vállalkozások száma nő.	(GY5) A különösen gazdag kulturális, épített és szellemi örökség ellenére kevés a turisztikai attrakció a térségben.
(E6) Az Egyesület iránti bizalom erős a térségi szereplők körében.	(GY6) A térségben a turisztikai szervezethez alacsony fokú. Nincsenek turisztikai szervezetek (TDM, klaszter), nincs összehangolt térségi marketing, kialakított turisztikai termékcsomagok.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
(L1) A közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térség elérhetőségét javítja.	(V1) A jövedelemi különbségek miatti elvándorlás nő.
(L2) Az új ipari területek elősegítik a helyi vállalkozások versenyképességét, új vállalkozásokat vonzanak a térségbe.	(V2) Helyi szolgáltatások hiánya miatti elvándorlás nő.
(L3) Az elvándorlás csökkent az elmúlt években.	(V3) Tovább növekszik a verseny a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek piacán.
(L4) A működő vállalkozások száma nő a térségben.	(V4) A hasonló turisztikai adottságokkal rendelkező hazai és külföldi térségek fejlődése miatt a térség idegenforgalmi versenyképessége nem nő.
(L5) Nő a kereslet a helyi termékek iránt a hazai és az európai piacon egyaránt.	(V5) A térség gazdasági teljesítőképessége nem alkalmazkodik az adottságokhoz, a piaci kívánalmakhoz.
(L6) Növekszik a térség turisztikai értékei iránt a belföldi és külföldi kereslet.	

Stratégiánk egy olyan térséget vizionál, ahol minden település saját adottságaira építve kialakítja egyedi karakterét. Az önkormányzati fejlesztések a helyi életminőség javítását szolgálják. A vállalkozások versenyképes stabil vállalkozások, amelyek munkaerő szükséglete nő. A fejlesztések hozzájárulnak ahhoz, hogy a város – vidék közötti különbségek csökkenjenek, a

fiatalok a szolgáltatások- vagy a munkahely hiánya miatt ne vándoroljanak el, növekedjenek a jövedelmek, éppen az egyedi karakter tegye vonzóvá a településeket.

Céljaink megvalósítását segíti természeti környezetünk, táji értékeink, kulturális hagyományaink gazdagsága. A civil szerveződések magas száma, melyek jelentős közösségformáló szerepet töltenek be. A gazdaságra jellemző a vállalkozások számának emelkedése mely szintén erősségként definiálható. Térségünk elhelyezkedése kiváló, olyan autópályák, gyorsforgalmi és vasútvonalak haladnak át térségünkön, melyek az itt működő szervezetek versenyképességét segítik. Debrecen, mint K+F központ, Hajdúszoboszló a Hortobágy és Debrecen, mint turisztikai központok és a magyar-román határ adta lehetőségek szintén segítik céljaink elérését. 2011 óta működik egyesületünk, azóta több mint négyszáz sikeres projekt valósult meg a Leader programnak köszönhetően. Az állandóság, a folyamatos jelen lét eredménye a térség szereplőinek bizalma, mely elengedhetetlen céljaink eléréséhez.

A különösen gazdag kulturális, épített és szellemi örökség ellenére kevés a turisztikai attrakció a térségben, a turisztikai szervezettség alacsony, nincs összehangolt turisztikai marketing, mely gátolja céljaink elérését. Saját projektünk megvalósításával ezen kívánunk javítani. Az elmúlt időszakban több energetikai fejlesztés valósult meg helyi adottságokra alapozva, melyek folytathatók. A tervezés során megfogalmazott egyedi innovatív megoldásokat külön felhívásba nyújthatják be önkormányzataink. Pozitív folyamat a vállalkozások számának növekedése térségünkben, ennek ellenére a munkanélküliségi adatok elmaradnak a megyei adatoktól. A jövedelmi viszonyokról ugyanez mondható el. A vállalkozások versenyképességének javítása kiemelt célunk, a megyei értékekhez történő felzárkózás érdekében. Tervezési területünkön az elvándorlási mutatók mérséklődtek ugyan, de a természetes fogyás nagyobb mértékben emelkedett, ezért mondhatjuk, hogy a településeink elöregednek. Valamennyi intézkedésünk közvetetten hozzájárul a folyamat lassításához.

Több külső tényező segíti céljaink elérését. Folytatódnak a közlekedési infrastruktúra beruházások, így tovább javul a térség elérhetősége. Új iparterületek jönnek létre és folytatódik a meglévők fejlesztése a vállalkozói környezet javítása érdekében. Az újabb európai uniós források hatására tovább nő a vállalkozások száma, nő a vállalkozások versenyképessége, csökken a tőkehiányuk. A világban zajló negatív folyamatok miatt nagyobb figyelem irányul a helyben előállított termékekre, a helyi turisztikai értékekre.

Veszélyként azonosítható, hogy a jövedelmi különbségek nem csökkennek, a nagyvárosokban elérhető jövedelmekkel nem tud versenyezni a vidéki kistelepülésen működő mikrovállalkozás. Hasonlóan igaz ez a szolgáltatásokra is, a városokban többféle szolgáltatás érhető el, magasabb minőségben. Mindezek következtében az elvándorlás nem mérséklődik. A helyi szereplők külső tényezőkre (piaci kihívások, jogszabályi változások stb.) történő reagálása lassú, ami szintén veszélyként azonosítható.

A stratégia alapja, hogy minden településnek meg van a saját egyedisége, erőforrásai, szellemisége, melyek alapján kialakíthatja egyedi karakterét. Támogatjuk azokat a fejlesztéseket, melyek hozzájárulnak, ennek az egyedi karakternek a kialakításához legyen az önkormányzati, közösségi vagy vállalkozói fejlesztés. Így kerül közelebb egy-egy közösség, a **„jó itt élni”** érzéshez, így lesz büszke településére és így vesz részt tevékenyen a település mindennapjaiban. A vállalkozói környezet javítása és a vállalkozások támogatása szintén stratégiánk alapja. Egyaránt támogatjuk a kezdő és a már több éve működő vállalkozásokat, a szolgáltató szektorban működőket és a termelő vállalkozásokat egyaránt, ezzel segítve a **„helyben boldogulást”**.

8. A stratégia beavatkozási logikája

A beavatkozási logika LEADER vonatkozású rövid összefoglalása

A LEADER beavatkozás a HFS-en keresztül, az SO8 vonatkozásában megállapított számos szükséglet kielégítéséhez hozzájárul. A KAP ST-ben foglalt SWOT elemzés erősségként említi az ország vidéki térségeit lefedő LEADER hálózatot, amely helyi ismerettel, kapcsolatrendszerrel, fejlesztéspolitikai és program végrehajtói tapasztalattal rendelkező helyi erőforrást biztosít a helyi fejlesztésekhez. Ugyanakkor veszélyként említi ezen erőforrás további erodálódását. E két megállapításra épül az a szükséglet, amely a fejlesztéspolitikai programok végrehajtásához szükséges helyi szintű emberi erőforrás szükségességét

definiálja. E szükséglet kielégítését szolgálja a LEADER beavatkozás működési és animációs keretéből finanszírozott helyi akciócsoportok hálózata.

A SWOT elemzésben erősségeként szerepel, hogy a LEADER a vidéki térségekben jellemzően alacsony tőkeerővel és kockázattűrő képességgel rendelkező mikrovállalkozások és civil szervezetek számára adekvát, kisléptékű, a helyi szükségletekre szabott fejlesztési forrást biztosít. Az elemzés gyengeségeként említi a LEADER források korlátosságát, illetve a kisléptékű források felhasználásának a léptékhez képest magas adminisztratív terheit. A fenti erősségre és gyengeségre épül az a szükséglet, amely a helyi/térségi igényekhez illeszthető, ezekre mérhető hatással bíró fejlesztéseket és az ehhez szükséges forrás szükségességét definiálja. E szükséglet kielégítéséhez járul hozzá a LEADER helyi fejlesztési stratégiák megvalósítása.

A SWOT elemzésben gyengeségeként szerepelnek a vidéki közlekedési és az egyéb lakossági szolgáltatások minőségének javításához szükséges infrastruktúra fejlettségének területi különbségei. Erre reagál az a szükséglet, amely az életminőséget emelő helyi lakossági szolgáltatások infrastrukturális hátterének fejlesztését teszi szükségessé. A korábbi évek tapasztalatai alapján a LEADER programnak fontos célja a vidéki élettér fejlesztése a szolgáltatások és az azokhoz szükséges kisléptékű infrastruktúra fejlesztésével, valamint a helyi kötődés és a közösségi kapcsolatok erősítése a közösségeket aktivizáló programokkal és az ahhoz szükséges környezet fejlesztésével. Az Európai Unió vidéki térségeinek hosszú távú jövőképevel összhangban a fenti célok elérése érdekében – elsősorban tudásátadással, jó gyakorlatok bemutatásával – ösztönözni szükséges a társadalmi innovációt és a digitális eszközök adta lehetőségek kihasználását.

8.1 A stratégia jövőképe

A stratégia jövőképe a **„helyben boldogulás”** elősegítése, támogatása. A helyi adottságokon alapuló, az értékmegőrzésen túl mutató, a helyi tudást és kreativitást magában foglaló, a saját és a közösség jobb életminőségét célzó fejlesztések támogatásával reagálva a térség legfontosabb szükségleteire.

A helyi vállalkozások támogatásának célja a munkanélküliségi és elvándorlási mutatók javításán túl, a helyi szolgáltatások fejlesztése és olyan helyi termékek támogatása, amelyek egy-egy kistéleplésen is biztos megélhetést jelentenek. A térség vállalkozásainak versenyképessége nagymértékben függ a működési költségeik nagyságától, technológiai fejlettségüktől és korszerű telephelyeiktől, ezért támogatásuk fontos lépés a jövőkép elérése érdekében.

- A közösségformáló és élményprogramokon keresztül bemutatásra kerül a helyi szellemi és tárgyi örökség. Újfajta megközelítéssel szeretnénk elősegíteni egy-egy helyi természeti, kulturális, gasztronómiai stb. érték turisztikai, kézműves vagy egyéb terméké fejlesztését, hozzájárulva a térségi marketing erősítéséhez. Élményprogramok segítségével a hátrányos helyzetű csoportok kompetenciái fejlődnek, a közösségi összetartó erő nő.

- A helyi életminőség javítását célzó fejlesztések a **„jó itt élni”** érzés, hozzájárulnak a térség népességmegtartó erejének növeléséhez. Településeink olyan élettérré válnak, ahol a fiatalok és idősek egyaránt szívesen élnek. A közösségi terek és hozzájuk kapcsolódó szolgáltatásokon túl, támogatjuk a helyi kihívásokra adott egyedi válaszokat, helyi innovációkat **„Okos”** megoldásokat.

Néhány példa „Okos” megoldásokra:

- Vekerd település (lakosság szám 108 fő) évek óta biokertészetet működtet, amit szeretnének fejleszteni úgy, hogy a közintézményekről összegyűjtik az esővizet egy központi esővíz tározóba, majd az összegyűjtött esővizet a működő biokertészetben használják fel öntözésre. További cél az összegyűjtött esővíz tisztítása majd a tisztított víz további felhasználása.
- Told településen nincs élelmiszer bolt (lakosság szám 283 fő). Az önkormányzat úgy segíti az ott lakókat, hogy összegyűjti a lakosok bevásárló listáját és beszerzi a szomszéd településről a listán szereplő dolgokat, vagy a település mikrobuszával szállítják a településen élőket bevásárolni. Céljuk szociális bolt létrehozása a probléma megoldása érdekében.

- Berekböszörmény településen (lakosság szám 1766 fő) sikeres szociális szövetkezet működik, amely állattenyésztéssel foglalkozik és vágóhidat üzemeltet, ezt a tevékenységét szeretné továbbfejleszteni úgy, hogy kialakítana egy olyan közösségi szolgáltató teret, ahol szociális éttermet üzemeltetne, az épület további részébe pedig a településen hiányzó szolgáltató vállalkozásokat várna.
- Az elmúlt évek energiahelyzete nagy kihívás elé állította az önkormányzatokat. Energetika témában több megoldási elképzeléssel találkoztunk. Néhány település biomassza kazán segítségével oldaná meg közösségi tereinek fűtését. Népszerű a napelemes rendszerek telepítésének igénye.
- Több településnek termálvize van, amely hasznosítása az elmúlt időszakban elkezdődött. Kaba kisvárosunk (lakosság szám 5349 fő) a Területi Operatív Program forrásaiból közintézményei: polgármesteri hivatal, iskola, művelődési ház és az egészségügyi intézményének fűtését oldotta meg termálvíz segítségével. Ezt a fejlesztést a következő időszakban is folytatni szeretné. Szentpéterszeg település (lakosság szám 1108 fő) közművelődési intézményét szeretné termálvízzel fűteni.
- Szociális területen is megjelentek digitális megoldási lehetőségek. Kaba, Báránd, Biharnagybajom, Sáp, település szociális társulása kezdeményezésére, olyan okoskarkötővel látta el az arra rászoruló időseket, amely jelez, ha nem érez aktivitást. A szociális intézményben nyomon követik az okoseszközök jelzéseit, és ha szükséges a helyi szociális szakember az idős, rászoruló személy segítségére siet. Ezt a rendszert szeretnék tovább fejleszteni, új eszközök beszerzésével, a rendszerhez kapcsolódó személyi állomány bővítésével.
- Többször megjelent a tervezés során a digitális technológiák alkalmazásának igénye. Például az oktatási intézményeknél okos eszközök beszerzése. Szabadtéri sportlétesítményeknél gondot okoz a sportpályák megfelelő minőségű talajának fenntartása. Digitális technológia alkalmazásával kívánják ezt a problémát megoldani, úgy, hogy a talaj nedvességtartalmát folyamatosan figyelve, öntözőrendszer kapcsolna be, a fűnyírást szintén okoseszköz végezné.
- Az apró településeken a szolgáltatások hiánya is nagy probléma, nincs posta, nincs bank. Ezeknek a szolgáltatásoknak a hiányát oldaná meg csomagküldő automaták és bank automaták telepítésével.
- Nagyobb településeken már megjelentek elektromos autók település ellátási célból, szállító eszközök és munkagépek. A település ellátás egyre nagyobb feladat az önkormányzatoknak, mivel a közmunkások nagy része az utóbbi években el tudott helyezkedni a versenyszférában. Munkagépekre, tehergépjárművekre nagy igény van. Ezek egy része már lehetne elektromos jármű. Elektromos töltőállomással együtt telepítve.

8.2 A stratégia célhierarchiája

A vidéki térségekben a mikro- kis- és középvállalkozások indítása, fenntartása, erősítése;

Tervezési területünkön a helyi vállalkozások nagy része a kisipari réteghez tartozik (pl. festő, kőműves, asztalos, autószerelő, fodrász, kozmetikus stb.) általában egyszemélyes vagy egy-két munkavállalót foglalkoztató vállalkozás. Támogatásuk nem csak a munkanélküliség mérséklése szempontjából fontos, hanem a helyben elérhető szolgáltatások számának és színvonalának megtartása és emelése érdekében is. Új vállalkozások indításának támogatásával a vidék népességmegtartó erejét a „helyben boldogulást” kívánjuk elősegíteni. A már működő vállalkozások technológiai fejlesztésének beleértve az energetikai fejlesztéseket is, valamint a telephely fejlesztéseket, támogatásával a vállalkozások versenyképességét és munkaerő megtartó és felvevő képességét segítjük.

A vidéki térség, mint vállalkozási tér és lakóhely erősítése;

A helyi kihívásokra adott helyi egyéni megoldások támogatása fontos a települések népességmegtartó erejének növelése érdekében. A tervezési területünk 37 települése közül 15 település 1000 fő alatti népességszámmal rendelkezik. A pici települések sajátos, a kis közösség számára fontos egyedi megoldásai a megmaradásuk érdekében különösen fontosak. A nagyobb települések esetében a lakóhely erősödése lehet az egyedi megoldások eredménye.

A megváltozott gazdasági környezetben a költséghatékonyság elengedhetetlen a versenyképesség megtartása érdekében, a közszolgáltatások színvonalának megtartásában. A helyi életminőség javítását célzó fejlesztések erősítik településeinket, mint lakóhelyet, és mint vállalkozási teret.

Közösségi élet, közösségi marketing, közösségi terek infrastrukturális fejlesztése, épített és kulturális örökség megőrzése;

A közösségi események színhelyei a közösségi terek. Eszközellátottságuk és a hozzájuk kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése a helyi identitás megőrzésének eszköze. A hagyományokban és a helyi tudásban rejlő lehetőségek hozzájárulnak a marginalizált közösségek felzárkóztatásához. Saját projektünkben újfajta megközelítéssel szeretnénk elősegíteni egy-egy helyi természeti, kulturális, gasztronómiai stb. érték turisztikai, kézműves vagy egyéb terméké fejlesztését, hozzájárulva a térségi marketing erősítéséhez.

A kedvezőtlen szociális helyzetben élők felzárkóztatásának ösztönzése, esélyegyenlőség és a társadalmi befogadás javítása;

A közösségi terek fejlesztésével, a civil szervezetek támogatásával segítjük a települések közösségeit. A közösségi érzéssel rendelkező személy értékesnek, hozzájárulónak és kapcsolódónak érzi magát, ezáltal társadalmi aktivitása is nő. Egy-egy előadás vagy élményprogram megszervezése, hozzájárul a társadalmi aktivitás fenntartásához, a térségben élők kompetenciáinak erősítéséhez, ismereteinek bővítéséhez.

Helyi összefogásra épülő, a természeti és egyéb értékeket, adottságokat, hagyományokat és egyedi termékeket bemutató komplex, fenntartható turisztikai, vendéglátóipari programok kidolgozása, megvalósítása;

A helyi programok támogatásával segítjük a gazdag táji értékek, kulturális hagyományok és természeti környezet minél szélesebb körben történő megismertetését.

Megújuló energia, klímabarát, vízvisszatartási, környezetvédelmi megoldások alkalmazása helyi szinten;

A tervezés során számos, a települések adottságaira, a helyiek igényeire épülő egyedi fejlesztési elképzelések kerültek felszínre. Ezek az egyedi megoldások hozzájárulnak a környezeti változásokhoz való hatékony alkalmazkodáshoz, a vidéki térség hosszú távú jövőjéhez.

Okos falu (smart village) stratégiák elkészítésének elősegítése;

Egy-egy innovatív megoldáson túl, ösztönözzük a közösségeket arra, hogy gondolják át a helyi erősségeiket, lehetőségeiket és a településen élők aktív részvételével dolgozzanak ki ezekre az egyedi megoldásokra épülő települési stratégiát.

9. Cselekvési terv

9.1 Az intézkedések leírása

- 1) **Az intézkedés megnevezése: I. Térségi vállalkozásfejlesztés**
- 2) **Specifikus cél:**
 - a vidéki térségekben a mikro- kis- és középvállalkozások indítása, fenntartása, erősítése;
 - a vidéki térség, mint vállalkozási tér és lakóhely erősítése;
- 3) **Indoklás, alátámasztás:** A vállalkozások támogatásával, versenyképességük, piaci alkalmazkodó képességük, munkaerő megtartó képességük nő. A helyben elérhető szolgáltatások köre bővül, a már meglévők színvonala emelkedik. A fejlesztések hozzájárulnak ahhoz, hogy a város – vidék közötti különbségek csökkenjenek, a fiatalok a szolgáltatások- vagy a munkahely hiánya miatt ne vándoroljanak el. A fejlesztések magába foglalják a turisztikai fejlesztéseket is kihasználva a helyi adottságokat. Hatásukra a térség turisztikai infrastruktúrája és szolgáltatásai bővülnek, a helyi értékek, mint turisztikai attrakciók jelennek meg, a térség idegenforgalmi versenyképessége nő.
- 4) **A támogatható tevékenységek meghatározása:**

Két célterületet kívánunk meghatározni a projektméret alapján, ugyan azokkal a támogatható tevékenységekkel:

- I. Kisléptékű vállalkozásfejlesztés 2 000 000-10 000 000 Ft.
- II. Komplex vállalkozásfejlesztés 10 000 000-40 000 000 Ft.

- Építés
- Eszköz- és/vagy gépbeszerzés (ide értve erő- és munkagép beszerzése, legfeljebb 83 kW teljesítményig);
- Helyi szolgáltatások fejlesztése, bővítése;
- Megújuló energiaforrást hasznosító technológiák
- A támogatást igénylő meglévő és/vagy új tevékenységéhez kapcsolódó tehergépjármű (N1 kategória) beszerzése;
- A projekt keretében beszerzett eszközök és gépek beépítéséhez kapcsolódó építési tevékenység;
- Projektarányos akadálymentesítés;
- Kisléptékű infrastruktúra-fejlesztés;
- Immateriális javak beszerzése (pl. szolgáltatást segítő ágazati szoftverek);
- Marketing eszközök beszerzése.

5) Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- Személygépjármű beszerzés
- Élő állat vásárlás
- Használt árucikkek beszerzése
- Támogatási jogosultságok megvásárlása
- Az európai uniós jog megsértését eredményező tevékenységek;
- 83 kW teljesítményt meghaladó erő- és munkagépek beszerzése;
- Mobiltelefon, okostelefon és okosóra beszerzése;
- Növény, élőállat és tenyészállat beszerzése;
- Marketing terv, marketing tanácsadás, piackutatás;
- Tanácsadó iroda létrehozásához és/vagy fejlesztéséhez kapcsolódó beruházás;
- Lőfegyverek, lőszer, robbanóanyagok, pirotechnikai eszközök beszerzése;
- Saját teljesítés;
- Olyan épület építése, felújítása, korszerűsítése, bővítése, amely lakófunkciót tölt be;
- Ingatlan vásárlása.

6) Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszereiből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.

7) A jogosultak köre:

- Természetes személyek, őstermelők
- Szociális szervezetek

- Egyéni vállalkozó
- Jogi személyiségű vállalkozások (mikro- és kisvállalkozások)
- Önkormányzatok
- Nonprofit gazdasági társaságok

8) A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- Térségi szempont;
- A nemek közötti, a társadalmi esélyegyenlőtlenség és a hátrányos helyzet csökkentését célzó kezdeményezések ösztönzése;
- Projektterv minősége;
- Humán erőforrás;

9) Tervezett forrás:

- az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás: 250 000 000 Ft.
- a támogatás intenzitása: Megújuló energiaforrást hasznosító technológiák kialakítása esetén legfeljebb 80%, minden más esetben legfeljebb 65%.
- a projektméret korlátai:
 - célterület: 2 000 000 Ft – 10 000 000 Ft (150 000 000 Ft)
 - célterület: 10 000 000 Ft- 40 000 000 Ft (100 000 000 Ft)

10) a támogatás módja: Hagyományos költségelszámolás

11) A felhívás meghirdetésének tervezett ideje: 2024 I. félév – 2027 II. félév

12) A projekt megvalósítására rendelkezésre álló időtartam: 24 hónap

13) Kimeneti indikátorok:

- Létrehozott munkahelyek száma: 3 fő teljes munkaidős foglalkoztatás
- Fejlesztéssel érintett vállalkozások száma: 17 db

1) Intézkedés megnevezése: II. **Helyi életminőség javítását célzó fejlesztések**

2) Specifikus cél:

- közösségi élet, közösségi marketing, közösségi terek infrastrukturális fejlesztése, épített és kulturális örökség megőrzése;
- a vidéki térség, mint vállalkozási tér és lakóhely erősítése;

3) Indoklás alátámasztása: Az intézkedés a települések népességmegtartó erejének növelése érdekében került kialakításra. A helyi együttműködések ösztönzésével, a helyi erőforrások kihasználásával a vidéki térség, mint lakóhely erősödik. A közösségi terek és a hozzájuk kapcsolódó szolgáltatások fejlesztésével a város – vidék közötti különbségek csökkennek, a szolgáltatások hiánya miatti elvándorlás mérséklődik.

4) Támogatható tevékenységek meghatározása:

- Építés;
- Eszköz- és/vagy gépbeszerzés (ide értve erő- és munkagép beszerzése, legfeljebb 83 kW teljesítményig);
- tehergépjármű beszerzés (N1 kategória);
- Megújuló energiaforrást hasznosító technológiák kialakítása
- A projekt keretében beszerzett eszközök és gépek beépítéséhez kapcsolódó építési tevékenység;

- f) Projektarányos akadálymentesítés;
- g) Kisléptékű infrastruktúra-fejlesztés;
- h) Helyi szolgáltatások fejlesztése, bővítése;
- i) Immateriális javak beszerzése
- j) A projekt megvalósulását népszerűsítő rendezvény, egyéb marketing tevékenység;

5) Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- Személygépjármű;
- Az európai uniós jog megsértését eredményező tevékenységek;
- Használt árucikkek beszerzése;
- Támogatási jogosultságok megvásárlása;
- 83 kW teljesítményt meghaladó erő- és munkagépek beszerzése;
- Mobiltelefon, okostelefon és okosóra beszerzése;
- Növény, élőállat és tenyészállat beszerzése;
- Marketing terv, marketing tanácsadás, piackutatás;
- Tanácsadó iroda létrehozásához és/vagy fejlesztéséhez kapcsolódó beruházás;
- Lőfegyverek, lőszer, robbanóanyagok, pirotechnikai eszközök beszerzése;
- Saját teljesítés;
- Olyan épület építése, felújítása, korszerűsítése, bővítése, amely lakófunkciót tölt be;
- Ingatlan vásárlása.

6) Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszeréből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.

7) A jogosultak köre:

- a) Önkormányzatok
- b) Jogi személyiségű nonprofit szervezetek (egyházi jogi személyek, egyesületek, alapítványok)

8) Kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- a) térségi szempont
- b) a nemek közötti, a társadalmi esélyegyenlőtlenség és a hátrányos helyzet csökkentését célzó kezdeményezések ösztönzése
- c) projektterv minősége

9) Tervezett forrás:

- a) Az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokkált forrás: 250 000 000 Ft.
- b) A támogatás intenzitása:

- Megújuló energiaforrást hasznosító technológiák kialakítása esetén legfeljebb 80%, minden más esetben legfeljebb 65%.

- legfeljebb 95%. (A beruházás nem járhat gazdasági tevékenységgel, a támogatást igénylő nem realizálhat abból profitot, és a projekt eredményének mindenki számára ingyenesen elérhetőnek, látogathatónak, igénybe vehetőnek kell lennie.)

c) Projektméret korlát: 2 000 000 Ft – 15 000 000 Ft.

d) A támogatás módja hagyományos költségelszámolás.

10) A felhívás meghirdetésének tervezett ideje: 2024 I. félév – 2027 II. félév

11) A megvalósítás tervezett időintervalluma: (24) hónap

12) Kimeneti indikátorok:

- Fejlesztéssel érintett szervezetek száma: 2 db
- Fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma: 14 db

1) Az intézkedés megnevezése: III. **Közösségformáló és élményprogramok támogatása**

2) Specifikus cél: helyi összefogásra épülő, a természeti és egyéb értékeket, adottságokat, hagyományokat és egyedi termékeket bemutató komplex, fenntartható turisztikai, vendéglátóipari programok kidolgozása, megvalósítása

3) Indoklás alátámasztása: A közösségi érzéssel rendelkező személy értékesnek, hozzájárulónak és kapcsolódónak érzi magát, ezáltal társadalmi aktivitása is nő. Élményprogramok segítségével a hátrányos helyzetű csoportok kompetenciái fejlődnek. A közösség összetartó erejének növekedése az elvándorlást mérsékelheti. Az évről évre megvalósuló rendezvények, a térség szellemi és tárgyi örökségének bemutatásán túl, turisztikai vonzerővel is bírnak.

4) A támogatható tevékenységek meghatározása:

- a. rendezvények és táborok szervezése,
- b. a rendezvényhez kapcsolódó eszközbeszerzés
- c. Marketing tevékenység;

5) Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- Az európai uniós jog megsértését eredményező tevékenységek;
- Személygépjármű beszerzés
- Használt árucikkek beszerzése;
- Támogatási jogosultságok megvásárlása
- Mobiltelefon, okostelefon és okosóra beszerzése;
- Növény, élőállat és tenyésztett állat beszerzése;
- Marketing terv, marketing tanácsadás, piackutatás;
- Lőfegyverek, lőszer, robbanóanyagok, pirotechnikai eszközök beszerzése;
- Saját teljesítés;

6) Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszereiből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.

7) A jogosultak köre:

Önkormányzatok

8) A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

- a. térségi szempont
- b. a nemek közötti, a társadalmi esélyegyenlőtlenség és a hátrányos helyzet csökkentését célzó kezdeményezések ösztönzése
- c. projektterv minősége.

9) Tervezett forrás:

- a. Az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás: 100 000 000 Ft.
- b. A támogatás intenzitása legfeljebb 95%
- c. Projektméret korlát: 2 000 000 Ft – 4 000 000 Ft.
- d. A támogatás módja hagyományos költségelszámolás.

10) A felhívás meghirdetésének tervezett ideje: 2024 I. félév – 2024 II. félév

11) A megvalósítás tervezett időintervalluma: 24 hónap

12) Kimeneti indikátorok:

- Megvalósult rendezvények száma: 25 db

1) Az intézkedés megnevezése: **IV. „Okos” megoldások**

2) Specifikus cél:

- megújuló energia, klímabarát, víz visszatartási, környezetvédelmi megoldások alkalmazása helyi szinten;
- okos falu (smart village) stratégiák elkészítésének elősegítése;

3) Indoklás alátámasztása: Minden településnek meg van a saját egyedisége, erőforrásai, szellemisége, melyek alapján kialakíthatja egyedi karakterét. Támogatjuk azokat a fejlesztéseket, melyek hozzájárulnak, ennek az egyedi karakternek a kialakításához. A konkrét helyi igény alapján a közösségek gyakorlati megoldásokat keresnek a helyi gazdasági, társadalmi, környezeti kihívásokra, ezáltal a vidéki térség, mint lakóhely erősödik. A debreceni K+F központ közelsége lehetőséget jelent az innovációk behozatalára. Leader szervezetünk segíti, nyomon követi, és jó gyakorlatként bemutatja a megvalósuló „Okos” megoldásokat.

4) A támogatható tevékenységek meghatározása:

- Építés
- Eszköz- és/vagy gépbeszerzés (ide értve erő- és munkagép beszerzése, legfeljebb 83 kW teljesítményig);
- Helyi szolgáltatások fejlesztése, bővítése;
- Megújuló energiaforrást hasznosító technológiák kialakítása
- A támogatást igénylő meglévő és/vagy új tevékenységéhez kapcsolódó tehergépjármű (N1 kategória) beszerzése;
- A projekt keretében beszerzett eszközök és gépek beépítéséhez kapcsolódó építési tevékenység;
- Projektarányos akadálymentesítés;
- Kisléptékű infrastruktúra-fejlesztés;
- Immateriális javak beszerzése (pl. szolgáltatást segítő ágazati szoftverek);
- Marketing tevékenység.

5) Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- Személygépjármű;
- Az európai uniós jog megsértését eredményező tevékenységek;
- Használt árucikkek beszerzése;

- Támogatási jogosultságok megvásárlása
- 83 kW teljesítményt meghaladó erő- és munkagépek beszerzése;
- Növény, élőállat és tenyészállat beszerzése;
- Marketing terv, marketing tanácsadás, piackutatás; közösségi média hirdetések;
- Tanácsadó iroda létrehozásához és/vagy fejlesztéséhez kapcsolódó beruházás;
- Lőfegyverek, lőszer, robbanóanyagok, pirotechnikai eszközök beszerzése;
- Saját teljesítés;
- Olyan épület építése, felújítása, korszerűsítése, bővítése, amely lakófunkciót tölt be;
- Ingatlan vásárlása.

6) Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

Alapvetően azon projektek kerülnek kizárásra, amelyek hatályos támogatói okirattal rendelkeznek - az államháztartás alrendszeréből, vagy a Strukturális Alapokból származó konstrukciók forrásai kapcsán - a tervezett HF-ekre történő támogatási kérelem benyújtásakor ugyanazon megvalósítási helyre, ugyanazon tevékenység tekintetében. Ez alól kivételt képez, ha a HF-re benyújtandó fejlesztési igény a korábban fejlesztett tevékenység minőségi továbbfejlesztésére irányul a korábbi projekt eredményeinek fenntartásával. A korábbi pályázati konstrukciók bemutatását és a HF-től való lehatárolását a megalapozó dokumentumban vagy a projekt adatlapon szükséges bemutatni.

7) A jogosultak köre:

- Helyi önkormányzat

8) A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

a térség szempontjából újszerű, innovatív megoldások
projektterv minősége

9) Tervezett forrás:

- Az adott beavatkozási területre/intézkedésre allokált forrás: 50 000 000 Ft.
- A támogatás intenzitása: Megújuló energiaforrást hasznosító technológiák kialakítása esetén legfeljebb 80%, egyéb esetben legfeljebb 95%.
- Projektméret korlát: 5 000 000 Ft – 10 000 000 Ft.
- A támogatás módja hagyományos költségelszámolás.

10) A felhívás meghirdetésének tervezett ideje: 2024 I. félév – 2027 II. félév

11) A megvalósítás tervezett időintervalluma: 24 hónap

12) Kimeneti indikátorok:

- Fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma: 5 db

9.2 Együttműködések

a) Térségek közötti és nemzetközi együttműködések megvalósítása

- Több településünkön születnek az adott település inspirálta művészeti alkotások. Van, ahol alkotókörbe szerveződve folyik a munka. A projekt keretében a Bihar – Sárrét Vidékfejlesztési Egyesület településein, valamint a Hortobágyi Leader Egyesület településein alkotótáborok kerülnek megszervezésre, majd a táborokban született alkotásokból kiállítást szervezünk. A program célja a helyi értékek vizuális, művészi, esztétikai értékükön túlmutató új nézőpontba állítása. Művészeti alkotások létrehozása, értékteremtés és mindezek bemutatása. További cél a közösségfejlesztés, a helyi identitás erősítése, közösségi kapcsolatok szélesítése.

- 2015-ben írtunk alá együttműködési megállapodást a Lengyelországi Krasnyik Földje Tevékenységi csoporttal. Sikeres közös projektet valósítottunk meg 2018-2022-ben „Ajánljuk magunkat” címmel. A közös munkát a 2023-2027 időszakban is szeretnénk folytatni. Az egyeztető megbeszélések elkezdődtek, a közös projekt a helyi értékekre épül (gasztronómia, helyi termékek, helyi alapanyagok), szeretnénk több generációt bevonni a projektbe.

a) Egyéb együttműködések megvalósítása:

Nyitottak vagyunk további együttműködések kialakítására más Leader szervezetekkel országhatáron belül és kívül egyaránt, valamint tovább kívánjuk szélesíteni együttműködéseinket szakmai és egyéb szervezetekkel.

9.3 Kommunikációs terv

1) a célcsoport(ok) meghatározása;

Célcsoport a térség lakossága, vállalkozások, önkormányzatok, civil szervezetek.

2) a kommunikációs eszközök, tevékenységek típusainak bemutatása, beleértve a pályázók és a szélesebb nyilvánosság tájékoztatásának módját;

Helyi TV: Riport készült a stratégia alkotásról, a térségi szereplők figyelmének felkeltése érdekében. Információt nyújtottunk a stratégiában szereplő saját projektről, valamint az „Okos falu” koncepcióról.

Saját honlapon „Tervezés 2023-2027” menüpontot alakítottunk ki, ahol a tervezéssel kapcsolatos információk, valamint a tervezést segítő dokumentumok is megtalálhatók. Folyamatosan feltöltésre kerültek a fórumok meghívói, összefoglalói, fotói.

Partnereinket elektronikus levélben is értesítettük aktuális eseményeinkről.

Rendszeresen megjelenő hírlevelünkben tájékoztatást adtunk a készülő stratégiáról.

Személyes találkozásra fórumainkon volt lehetőség, illetve folyamatosan munkaszervezeti irodánkban. Műhelymunkáinkon szintén biztosított volt a párbeszéd a térség szereplőivel. Egy-egy adott témában fontos információkhoz jutottunk az érintettekkel készített interjúk kapcsán.

Facebook oldalunkon folyamatosan népszerűsítjük a megvalósult projektjeinket. A tervezés során aktívan jelen voltunk ezen a felületen bízva abban, hogy a fiatal generációhoz is eljutnak információink, megismerik és bekapcsolódnak munkánkba. Fejlesztési elképzeléseiket elektronikus úrlapon is benyújthatták az érdeklődők.

A Helyi Fejlesztési Stratégia tervezési folyamatának átláthatósága az előzmények során és a stratégia kidolgozásának teljes folyamatában átlátható és nyílt volt. A tervezésről a Bihar – Sárrét Vidékfejlesztési Egyesület honlapján a „tervezés 2023-2027” menüpont alatt folyamatosan információhoz juthattak az érdeklődők. Partnereinket elektronikus levélben is értesítettük aktuális eseményeinkről. A tervezési folyamat bármely szakaszához csatlakozhatott a térség lakossága, vállalkozások, önkormányzatok, civil szervezetek. Személyes találkozásokra fórumainkon volt lehetőség, illetve folyamatosan munkaszervezeti irodánkban. Műhelymunkáinkon szintén biztosított volt a párbeszéd a térség szereplőivel. Egy-egy adott témában fontos információkhoz jutottunk az érintettekkel készített interjúk kapcsán. Eseményeinkről emlékeztető és fotódokumentáció készült, a résztvevők jelenléti ívet írtak alá. A szférák közötti párbeszéd a fenti eszközökkel biztosított volt, melyek dokumentáltsága alapos és átlátható, bárki számára megtekinthető.

Az információáramlás a sokféle eszköz alkalmazásának eredményeként folyamatos. Az értékes információkat elemeztük, majd beépítettük a stratégiába. Újszerű és hagyományos fejlesztési célok is megfogalmazódtak a párbeszéd során. A tervezés folyamatában külön figyelmet fordítottunk a hátrányos helyzetű, kirekesztett csoportok elérésére. A Bihar – Sárrét Vidékfejlesztési Egyesület tagjai között több olyan szakember és szervezet található, mely hátrányos helyzetű csoportokkal dolgozik.

3) a HACS dokumentumaihoz és a HACS-ról szóló információkhoz való hozzáférés lehetőségeinek bemutatása, visszacsatolási lehetőségek, ezek kezelésének és dokumentációjának módja;

A HACS-ról szóló információk megtalálhatók egyesületünk honlapján www.bsve.hu, valamint munkaszervezeti irodánkban is hozzáférhetőek. A tervezésről a <https://bsve.hu/bsve/tervezes-2023-2027> informálódhatnak az érdeklődők.

A tervezés során folyamatos volt a visszacsatolás, rendezvényeinken vagy a munkaszervezeti irodában lehetőség volt a vélemények, javaslatok ismertetésére. A Helyi Fejlesztési Stratégiát 2023 májusban és szeptemberben, a közgyűlést megelőzően megküldtük tagjainknak. A beérkező javaslatokat értékeltük, amennyiben szükséges volt módosítottuk a készülő stratégiát. Kibővített elnökségi ülésen ismertettük a tervezési folyamatot, beszéltük át a készülő Helyi Fejlesztési Stratégiát, az elhangzott véleményeket, javaslatokat beépítettük a készülő dokumentumba.

A tervezés eseményeiről, jelenléti ívet vezetünk, fotódokumentáció és szöveges összefoglaló, műhelymunkáinkról kisfilm is készült.

4) a kommunikációval kapcsolatos felelősségi körök és a humán kapacitás bemutatása;

Honlapunk üzemeltetéséhez és facebook oldalunk kezeléséhez szakember segítségét vettük igénybe. Az elkészült két kisfilmet szintén szakember készítette. A tervezéshez kapcsolódó események szöveges összefoglalóit, fotódokumentumait, a megjelenő hírleveleket a munkaszervezet munkatársai készítették el. A célcsoporttal, valamint a kommunikációban érdekelt vállalkozókkal való kapcsolattartás munkaszervezetünkben dolgozó, kommunikációs tapasztalattal rendelkező munkatárs feladata.

5) a HFS-sel kapcsolatos kommunikációs tevékenységek ütemterve;

- A 2014-2023 időszak tapasztalatainak összegzése – 2023. I.-II. negyedév
- A www.bsve.hu honlapon a „Tervezés 2023-2027” menüpont kialakítása 2023. I.-II. negyedév
- Projekt javaslatok gyűjtése – 2023. I.-III. negyedév
- TV-s anyag készítése – 2023. I.-III. negyedév
- Fórumok tartása – 2023. I.-III. negyedév
- Műhely munkák szervezése – 2023. I.-III. negyedév
- Interjúk készítése – 2023. I.-III. negyedév
- Hírlevél készítése – folyamatosan
- A Helyi Fejlesztési Stratégia megismertetése a térségi szereplőkkel – 2023. II.-III. negyedév
- Facebook oldal üzemeltetése folyamatosan
- Az elkészült HFS megismertetése a térség önkormányzataival, civil szervezeteivel, vállalkozásaival 2023. III. negyedévtől 2027 végéig folyamatosan.
- A stratégia megvalósulásának kommunikálása, eredménykommunikáció 2024. évtől

6) A kommunikációs tevékenység éves tervezett költsége 300 000 Ft – 1 000 000 Ft, melyet a működési és animációs költségek tartalmazznak.

9.4 Egyéb, a HACs által megvalósított projektek

Az Egyesület megalakulása óta több mint négyszáz LEADER projektet támogatott, valamint több projektje valósult meg nemzetközi együttműködésben. 2013 - 2016 között a Romániai Bihar Megyei Helyi Akciócsoport Magyarország Határa Mentén Leader szervezettel „Fenntartható együttműködés alapjainak megerősítése a Bihar – Sárrét – Bihar térségben címmel, melynek céljai között a belső piac növelése, a gazdasági szereplők megerősítése, a foglalkoztatási helyzet javítása, a közös megoldások generálása volt. Később 2018 – 2022 között a Lengyelországi Krasnyik Földje Helyi tevékenységi Csoporttal dolgoztunk együtt, projektünk címe „Ajánljuk magunkat”. Projektünk célja jó gyakorlatok bemutatása, a helyi terméket előállítók piacra jutásának segítése, tájérték alapú turisztikai fejlesztések, helyi hagyományok, fesztiválok nemzetközi megismertetése volt. Mindkét projekt elérte célját, viszont szeretnénk, ha nem csak egy-egy projekt segítené a térségi szereplőket, hanem folyamatos lenne ez a tevékenység, ezért az eddigi tapasztalatainkra, kapcsolatainkra, a térség elhelyezkedéséből adódó lehetőségekre építve szeretnénk saját projektet megvalósítani. A helyi értékek összegyűjtése során a résztvevő vállalkozóknál már megjelent az együttműködési szándék. Az a tapasztalatunk, hogy nem elég összegyűjteni és megmutatni értékeinket tovább kell dolgozni a hálózatba szerveződésen. Azt is megtapasztaltuk az elmúlt években, hogy a helyi szereplők különböző fejlettségi szinten működnek. Van ahol még minőségi javulásra van szükség, ott leader pályázatokon keresztül tudunk ehhez hozzájárulni. Ahol megfelelő színvonalú a termék vagy szolgáltatás, ott a marketinggel és a hálózatba szerveződéssel nyújthatunk segítséget. Mindezek hozzájárulnak a stratégiánkban megfogalmazott „helyben boldogulás”

segítéséhez. Célunk eléréséhez a térségen belüli együttműködések túl, folyamatosan bővítjük szakmai kapcsolatrendszerünket.

Saját projektünk címe: **Értékháló AVAGY a Bihar - Sárrét ÉRTÉKTEREMTŐI**

Víziónk egy olyan térséggé válás, ahol a térség adottságait kihasználva, minden település egy-egy gyöngyszem, a helyi értékekre épülő termékek, szolgáltatások teszik egyedivé. Ez az egyediség jól beazonosítható térségen belül és kívül egyaránt.

Missziónk úgy támogatni a helyi szereplőket, ahogy pillanatnyi állapotuk, tudásuk, lehetőségeik igénylik, így hozzájárulva a „helyben boldogulás”-hoz.

- Célunk ÉRTÉKHÁLÓ létrehozása és működtetése;

Melyben szeretnénk létrehozni az ÉRTÉKHÁLÓ működési kereteit és szabályrendszerét. Meg kívánjuk szólítani és közös munkára hívni a helyi ÉRTÉKTEREMTŐKET. Célunk, hogy minél sokszínűbb palettát tudjunk kínálni, mely hatására a hálózat tagjai erősíteni tudják egymást. Egy-egy helyi érték, a „kicsik” egymagukban „láthatatlanok”, sok kicsi érték láthatóvá válik. Nagyobb cégeket is be szeretnénk vonni programunkba, ezzel is segítve a „kicsiket”. A nagyobb cég számára is előnyös ez, hiszen ő is értékke válik és az is nagyon fontos, hogy ezáltal a „nagyál” is erősödik a közösséghez tartozás érzése. A létrehozott hálózatban folyamatos közös munkát generálunk a térség fejlesztése érdekében.

- A hálózat tagjai számára egységes megjelenés kialakítása;

Közös, exclusive brand kialakítását tervezzük marketing szakember bevonásával. Egységes megjelenésű helyi érték polcot alakítunk ki. Ezen a polcon a hálózat tagjainak termékei lesznek jelen, valamint a helyi értékeket népszerűsítő szóróanyagok.

- Értékesítési pontok kialakítása az egységes arculattal megjelenő termékek és szolgáltatások számára;

Meggyőződésünk, hogy láttatni kell a térségünkön belül és kívül egyaránt fantasztikus helyi termékeinket, szolgáltatásainkat, településeink épített és természeti kincseit. Felmérjük a lehetséges értékesítési helyeket, olyan vállalkozásokat (pl. vendéglátó egységek, vendégházak, turinform irodákat, szállodákat stb.) amelyek nyitottak a „Helyi érték polcra”. Összekapcsoljuk az „ÉRTÉKHÁLÓ” tagjait és az értékesítési pontokat.

- Saját rendezvények szervezésével népszerűsítjük az ÉRTÉKTEREMTŐKET;
- Rendezvényeken való megjelenés;

A hálózat tagjaival, a közös márka alatt, különböző rendezvényeken tervezzük megjelenni. A térségen belüli népszerűsítést segítve helyi rendezvényeken, valamint térségi, országos, határon túli rendezvényeken történő megjelenéssel a térségen kívüli ismertté válást segítve.

- További célok;

Később tovább szeretnénk fejleszteni a marketing megjelenéseket, például applikáció létrehozásával, túraútvonalak kialakításával, kiadványok megjelentetésével.

10. Monitoring és Indikátorok

A monitoring folyamatok eredményeinek révén az Európai Bizottság értékes információkhoz jut, amelyek:

elemzési szempontból szilárdan megalapozzák a jövőbeni szakpolitikai tervezőmunkát;

segítséget nyújtanak a szakpolitikai célkitűzések és a programok célkitűzéseinek kidolgozásához, a későbbiekben pedig eszközül szolgálnak a kitűzött célok hosszú távú megvalósulásának mérésénél.

A monitoring megfelelő végrehajtásának feltétele, hogy a szakpolitikai célkitűzések és a tervezett intézkedések összhangban legyenek egymással. A kiegyensúlyozott területfejlesztés, során hangsúlyos szerepet kap a foglalkoztatás és növekedés előmozdítása, illetve a szegénység visszaszorítása a vidéki térségekben.

A közös kereten belül végzett értékelés a szakpolitikai intervenciók intézkedések hatását hivatott felmérni. Az értékelés tényekkel szolgál a döntéshozatali munkához, és javítja a KAP keretében végrehajtott intervenciók intézkedések hatékonyságát, hasznosságát és eredményességét. Ezen túlmenően az átláthatóságot és az elszámoltathatóságot is növeli, és előmozdítja a kapcsolódó tanulási folyamatokat.

Annak érdekében, hogy az értékelések szerves részét képezzék a szakpolitikai döntéshozatali folyamatnak, és teljesüljenek az előírt referenciaértékek, a Bizottság [iránymutatásokat és eszköztárat](#) dolgozott ki a jogalkotás minőségének javítása érdekében, melyek követelményeket fogalmaznak meg, és ismertetik a bevált módszereket a KAP kiértékelésére vonatkozóan.

2021. december 6-án az Európai Parlament és a Tanács elfogadta a KAP-stratégiai tervekhez nyújtott támogatásra vonatkozó szabályok megállapításáról szóló [\(EU\) 2021/2115 rendeletet](#). Ez a rendelet létrehozta a teljesítmény-, monitoring és -értékelési keretet, amelyet 2023 és 2027 között kell majd alkalmazni a közös agrárpolitikára vonatkozóan.

A teljesítmény-, monitoring és -értékelési keret elősegíti, hogy a szakpolitikai hangsúly a szabályoknak való megfelelésről a teljesítményre és az eredményekre helyeződjön át. Ez az új teljesítményalapú teljesítési modell közös teljesítménymutatókat alkalmaz.

Ezek közé a közös teljesítménymutatók közé tartoznak a következő indikátorok:

kimeneti mutatók, amelyek a KAP végrehajtásának nyomon követésére fognak szolgálni;

eredménymutatók, amelyek segítségével figyelemmel lehet kísérni, milyen előrelépést érnek el az uniós országok az előre kitűzött célértékek teljesítése terén;

kontextus- és hatásmutatók, amelyek használatával meg lehet állapítani, hogy általánosságban hogyan teljesít, a szakpolitika a KAP célkitűzéseire képest.

A HACS-okra vonatkozó adatok

A HACS tervezési területével lefedett települések száma, a lakossági adatok (a HACS területének népességére vonatkozó információ).

A HACS tagjainak teljes száma az alábbi bontás szerint:

- azok amelyek valamely közigazgatási szervet képviselnek;
- azok, amelyek helyi magángazdasági érdekeket képviselnek (például gazdasági szervezetek, helyi vállalkozások stb.);
- azok, amelyek helyi szociális érdekeket képviselnek (például nem kormányzati szervezetek, helyi egyesületek stb.), valamint
- az egyéb eltérő kategóriákba sorolható tagok.

A HACS döntéshozó testületét alkotó HACS tagok teljes száma szervezettípus szerinti bontásban:

- azon tagok száma, akik valamely közigazgatási szervet képviselnek;
- azon tagok száma, akik/amelyek helyi magángazdasági érdekeket (például gazdasági szervezeteket, helyi vállalkozásokat stb.) képviselnek;
- azon tagok száma, akik/amelyek helyi szociális érdekeket (például nem kormányzati szervezeteket, helyi egyesületeket stb.) képviselnek;
- azon tagok száma, akik/amelyek az egyéb eltérő kategóriákba sorolhatóak.

A HACS döntéshozó testületét alkotó HACS tagok neme.

A HACS döntéshozó testületét alkotó tagok életkora, kiemelten a fiatalok száma a HACS döntéshozó testületében, 41. életévét be nem töltött személy.

A HACS-ok tevékenységeire vonatkozó adatok

A HACS által végrehajtott műveletek száma összesen (a HF-ek keretében kibocsátott TO-kban szereplő kedvezményezettek megbontása jogi státusz szerint):

- a magánszemélyek vagy vállalkozások által végrehajtott műveletek száma;
- a közigazgatási szervek által végrehajtott műveletek száma;
- a helyi magángazdasági érdekek képviselői (például vállalkozói szövetségek, kereskedelmi kamara stb.) által végrehajtott műveletek száma;
- a helyi szociális érdekek képviselői (például nem kormányzati szervezetek, helyi egyesületek stb.) által végrehajtott műveletek száma;
- a kutatási szervezetek által végrehajtott műveletek száma;
- a több, különböző típusú szereplő által közösen végrehajtott műveletek száma;
- eltérő kategóriákba tartozó szereplő által végrehajtott műveletek száma.

A HACS által végrehajtott interregionális együttműködési projektek száma.

A HACS által végrehajtott transznacionális együttműködési projektek száma.

A tudástranszferhez kapcsolódó műveletek száma, beleértve a fenntartható, gazdasági, társadalmi, környezeti és éghajlatbarát teljesítményre vonatkozó tanácsadást, képzést és tudáscserét.

A termelői szervezetekkel, a helyi piacokkal, a rövid ellátási láncokkal és a minőségrendszerekkel kapcsolatos műveletek száma, beleértve a beruházások támogatását, a marketingtevékenységeket stb.

A megújuló energia-termelési kapacitásokhoz kapcsolódó műveletek száma, beleértve a biomassza alapú energiatermelés kapacitásaihoz kapcsolódó műveleteket is.

A környezeti fenntarthatósághoz, valamint az éghajlatváltozás mérséklésével és az ahhoz való alkalmazkodással kapcsolatos célok eléréséhez hozzájáruló műveletek száma a vidéki térségekben.

A munkahelyteremtő műveletek száma.

A vidéki vállalkozásokat – többek között a biomassza alapú gazdaság területén működő vállalkozásokat – támogató műveletek száma.

Az intelligens falvakra vonatkozó stratégiákkal kapcsolatos műveletek száma.

A szolgáltatásokhoz és az infrastruktúrához, többek között a széles sávú rendszerekhez való hozzáférést javító műveletek száma.

A társadalmi befogadás területén végrehajtott műveletek száma.

Az egyéb, eltérő kategóriákba tartozó műveletek száma.

10.1 Monitoring

A közös kereten belül végzett monitoring kulcsfontosságú információkkal szolgál a KAP végrehajtásáról. Az Európai Bizottság szorosan nyomon követi a mezőgazdasági piacok alakulását, a vidékfejlesztés terén jelentkező fejleményeket és a KAP forrásainak felhasználását.

Intézkedés megnevezése: Térségi vállalkozásfejlesztés

- A felhívás kapcsán a létrehozott munkahelyek számát mérjük:

A támogatási kérelem benyújtásakor, illetve feldolgozásakor a tárgyév január 01-i átlagos statisztikai létszámadatot kérjük. Ez az adat megtalálható az éves beszámolóban. Induló vállalkozás esetén ez az érték 0. Azoknál a vállalkozások, akik még nem rendelkeznek lezárt üzleti évvel, az aktuális létszámadatot kérjük nyilatkozat formájában.

A vállalt érték teljesítése: A projekt befejezésekor és a fenntartási időszak alatt az indikátor teljesítése mérhető az éves beszámoló erre vonatkozó adatai alapján, vagy munkaügyi dokumentumok bekérésével.

- A felhívás kapcsán a támogatásban részesült vállalkozások számát mérjük:
A támogatási kérelem benyújtásakor, illetve feldolgozásakor értéke 0.
A vállalt érték teljesítése támogatásban részesített vállalkozások száma lesz.

Intézkedés megnevezése: Helyi életminőség javítását célzó fejlesztések

- 1) A felhívás kapcsán a fejlesztéssel érintett önkormányzatok és szervezetek számát mérjük:
A támogatási kérelem benyújtásakor, illetve feldolgozásakor értéke 0.
A vállalt érték teljesítése a fejlesztéssel érintett szervezetek, valamint önkormányzatok száma lesz.

Intézkedés megnevezése: Közösségformáló és élményprogramok támogatása

- 1) A felhívás kapcsán a megvalósult rendezvények számát mérjük:
A támogatási kérelem benyújtásakor, illetve feldolgozásakor értéke 0.
A vállalt érték teljesítése a megvalósult rendezvények száma lesz.

Intézkedés megnevezések: „Okos” megoldások

- 1) A fejlesztéssel érintett önkormányzatok számát szeretnénk mérni:
A támogatási kérelem benyújtásakor, illetve feldolgozásakor értéke 0.
A vállalt érték teljesítése a fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma lesz.

10.2 Az indikátorok megadása

Indikátor neve	Indikátor leírása	Indikátor mértékegysége	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Képzésben, tanácsadásban, ismeretcsereben résztvevők száma	R.1PR A teljesítmény javítása ismeretek és innováció révén: A fenntartható gazdasági, társadalmi, környezeti, éghajlattal és az erőforrások hatékonyságával kapcsolatos teljesítmény javítása érdekében	személyek száma	-	-	-	-	-	-	-

	tanácsadásban részeseülő, illetve képzésben, ismeretcsereben vagy az európai innovációs partnerség KAP által támogatott operatív csoportjaiban részt vevő személyek száma								
Termelői csoportokban, termelői szervezetekben, helyi piacokon, rövid ellátási láncokban és minőségrendszerekben részt vevő gazdaságok száma	R.10PR Az ellátási lánc szervezettségének javítása: A KAP keretében támogatott termelői csoportokban, termelői szervezetekben, helyi piacokon, rövid ellátási láncokban és minőségrendszerekben részt vevő gazdaságok aránya	gazdaságok száma	-	-	-	-	-	-	-
Kiépített megújuló energiatermelő kapacitás	R.15 A mezőgazdaságból, erdészetből, valamint egyéb megújuló forrásokból származó megújuló energia: Támogatott beruházások a megújulóenergia- termelés kapacitásbővítésébe, a biomassza-alapú energiák termelését is beleértve (kW)	kilowatt	-	-	-	-	-	-	-
	Napelemes fejlesztések		-	-	-	-	-	-	-
	Biomassza		-	-	-	-	-	-	-
	Egyéb		-	-	-	-	-	-	-
Új munkahelyek száma	R.37 Növekedés és munkahelyteremtés a vidéki térségekben: KAP-projektek keretében támogatott új munkahelyek (önfoglalkoztatás is, de a projekt kiépítéséhez szükséges munka nem)	teljes munkaidős egyenérték	-	-	1	2	3	-	-

A KAP támogatással fejlesztett vidéki gazdaságok száma	R.39 A vidéki gazdaság fejlesztése: A KAP keretében nyújtott támogatással fejlesztett vidéki gazdaságok, köztük a biomasza alapú gazdaságok száma	gazdaságok száma	-	-	-	-	-	-	-
A támogatott „okos falu” stratégiák száma	R.40 A vidéki gazdaság okos átmenete: A támogatott „okos falu” stratégiák száma	„okos falu” stratégiák száma	-	-	-	-	-	-	-
A szolgáltatásokhoz és az infrastruktúrához jobb hozzáféréssel rendelkező vidéki lakosság száma	R.41PR Összeköttetés teremtése Európa vidéki térségei között: A szolgáltatásokhoz és az infrastruktúrához a KAP- támogatásnak köszönhetően jobb hozzáféréssel rendelkező vidéki lakosság aránya	fő	-	-	-	-	-	-	-
Rendezvényeken résztvevők száma + felzárkóztatási projektek érintettjeinek száma	R.42 A társadalmi befogadás előmozdítása: A társadalmi befogadást célzó, támogatásban részesülő projektekkel érintett személyek száma	fő	-	-	-	-	-	-	-
Beszerzett eszközök száma	A projekt keretében beszerezett eszközök száma	db	-	-	-	-	-	-	-
Fejlesztéssel érintett vállalkozások száma	Fejlesztéssel érintett vállalkozások száma	db	-	-	6	12	17	-	-
Fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma	Fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma	db	-	-	4	12	19	-	-
Fejlesztéssel érintett szervezetek száma	Fejlesztéssel érintett szervezetek száma	db	-	-	-	-	2	-	-
Megvalósult rendezvények száma	A projekt keretében megvalósult rendezvények száma	db	-	-	5	15	25		

Az egyes HF-ek végrehajtása során keletkező fő adatok (forráskeret nyilvántartás, kötelezettségvállalás nyilvántartás, pénzügy) folyamatosan monitorozzuk.

11. Indikatív pénzügyi terv

a) A HFS fejlesztési forrásfelhasználásának ütemezése (millió Ft)

Ssz.	Az intézkedések megnevezése	2023	2024	2025	2026	2027	Összesen	%
1.	Térségi vállalkozásfejlesztés	0,00	100,00	100,00	25,00	25,00	250,00	36,00
2.	Helyi életminőség javítását célzó fejlesztések	0,00	100,00	100,00	50,00	0,00	250,00	36,00
3.	Közösségformáló programok támogatása	0,00	0,00	30,00	30,00	40,00	100,00	14,40
4.	„Okos” megoldások	0,00	0,00	20,00	20,00	10,00	50,00	7,20
5.	Értékháló (saját projekt)	0,00	13,00	13,00	14,00	4,54	44,54	6,41
	Összesen	0,00	213,00	263,00	139,00	79,54	694,54	100,00

b) A HACS működési és animációs forrásfelhasználásának ütemezése (millió Ft)

	2023	2024	2025	2026	2027	Összesen
Működési költségek	0,00	50,00	50,00	50,00	50,00	200,00
Animációs költségek	0,00	2,00	2,00	2,00	1,46	7,46
Egyéb tervezett bevételek	0,00	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00
Összesen	0,00	52,00	52,00	52,00	51,46	207,46

Mellékletek

1. számú melléklet: A HACS összetételének részletes bemutatása

a) A HACS összetétele:

Az Egyesületnek jelenleg 100 tagja van. Tervezési területünk mind a 37 települése és 1 nemzetiségi önkormányzat tagja, melyek a közsféra képviselői. 35 tag a vállalkozói szféra képviselője, melyek tevékenységük alapján szerteágazóak, van mezőgazdasági vállalkozó, szolgáltatást végző vállalkozás, helyi terméket előállító, de nonprofit vállalkozás is. A civil szférát 27 szervezet képviseli, 3 település református egyházközsége, 4 alapító tag magánszemély, 15 egyesület és 5 alapítvány.

Az egyesület tagja lehet az a természetes személy, jogi személy, jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki az egyesület célkitűzéseivel egyetért és a célok megvalósítása érdekében tevékenységében aktívan részt kíván venni, továbbá az alapszabályban foglalt rendelkezéseket elfogadja. A tagság a belépési nyilatkozat elfogadásával keletkezik. A belépési nyilatkozatot az elnökséghez kell benyújtani, amely szerv a kérelem beérkezésétől számított 30 napon belül, egyszerű szótöbbséggel, nyílt szavazással határoz a tagfelvételtől.

Az egyesület tagja nem veszélyeztetheti az egyesület céljának megvalósítását és az egyesület tevékenységét. Köteles a tagdíjat megfizetni. Az egyesület alapszabályának, a döntéshozó szervek határozatainak reá vonatkozó előírásait és rendelkezéseit be kell tartania.

Az egyesület tagjai vagyoni hozzájárulásként tagdíjat fizetnek. A tagdíj összege 1000 Ft/hó.

A tagsági jogviszonyát a tag az egyesület elnökségéhez címzett írásbeli nyilatkozatával bármikor, indoklás nélkül megszüntetheti. Az elnökség nyílt szavazással, egyszerű szótöbbséggel kizárhatja az egyesület tagjai közül azt a tagot, aki az alapszabály rendelkezéseit vagy a közgyűlés határozatát súlyosan megsérti, sértő magatartást tanúsít. Kizárható a tag akkor is, ha hat hónapon keresztül elmaradt a tagdíj megfizetésével.

Az Egyesület legfőbb döntéshozó szerve a Közgyűlés

A közgyűlés évente legalább egy alkalommal ülésezik. Hatáskörébe tartozik az alapszabály módosítása, a vezető tisztségviselő megválasztása, éves költségvetés elfogadása, az éves beszámoló elfogadása, a tagdíj megállapítása, illetve az Egyesület alapszabályának X./2. pontjában foglaltak.

Az Egyesület ügyvezető szerve az Elnökség 3 elnökségi tagból (egy fő elnök két fő elnökségi tag) álló ügyvezető szerve, amely dönt mindazon kérdésekben, amelyet jogszabály nem utal a közgyűlés kizárólagos hatáskörébe. Az elnökség tagjai az egyesület vezető tisztségviselői. Az elnökség tagjait a közgyűlés választja.

A jelenlegi tagokat a közgyűlés 2020. szeptember 09 - én választotta meg 3/2020. (IX.09) határozat szerint:

Szegi Emma elnök
Fetete István elnökségi tag
Nagy Tibor elnökségi tag

A Közgyűlés az Egyesület működésének és gazdálkodásának ellenőrzése céljából 3 fős Felügyelő Bizottságot hoz létre. A jelenlegi tagokat a közgyűlés 2021. november 19 – én választotta meg a 2/2021 (XI. 19) határozata szerint:

Hídvégi László elnök
Kiss Tibor tag
Major József tag

Szervezeti felépítés:

b) A HACS döntéshozó testülete a Helyi Bíráló Bizottság, melyet a közgyűlés választ meg, 5 tagból és 4 póttagból áll. A HBB tagok között mindhárom szféra képviselője megtalálható, valamint a női nemet és a 41 év alatti korosztályt képviselő tag egyaránt.

- A helyi felhívásra beérkező kérelmek értékelése szakaszos elbírálás mellett történik.
- A HACS munkaszervezete végzi el a helyi felhívásokra beérkező helyi támogatási kérelmek adminisztratív ellenőrzését, a négy szem elvnek megfelelően. Majd a helyi felhívás pontozási szempontrendszere alapján pontozza, és szakmai indoklással látja el a támogatási kérelmeket. Az elutasításra javasolt helyi támogatási kérelmeket megfelelő indoklással látja el, amelyet javaslatként továbbít a HBB tagjainak részére. A támogatási kérelmek támogatási, vagy elutasítási javaslatait megküldi a HBB tagoknak. Az adminisztratív ellenőrzést követően, az egy-egy szakaszban beérkezett kérelmeket a Helyi Bíráló Bizottság elé terjeszti. A Helyi Bíráló Bizottság döntési javaslatait dokumentálja.
- A HBB tagjai előzetesen áttekintik a HACS munkaszervezete által megküldött értékelési és pontozási javaslatot, illetve az elutasításra javasolt támogatási kérelmeket.
- A HBB tagjai ülés keretében megtárgyalják a HACS munkaszervezete által összeállított értékelési és pontozási javaslatot, továbbá az elutasításra javasolt kérelmek indoklásának megalapozottságát.
- A HBB a beérkező helyi támogatási kérelmekről döntési javaslatot állít össze és megállapítja a helyi támogatási kérelmek pontozását, valamint továbbítja ezen dokumentumokat a HACS részére, azzal, hogy a HBB a kérelemre vonatkozó támogató vagy elutasító döntési javaslatot a kérelmek – helyi felhívásban előírt értékelési szempontoknak való megfelelés szerinti – sorrendje alapján tesz.

A HBB üléseit annak elnöke hívja össze. A HBB határozatképes, ha a HBB tagok legalább 50%-a jelen van, és a döntések meghozatalakor egyik szféra sem rendelkezik a szavazatok 49%-át meghaladó hányaddal. A HBB ülése zárt. A HBB tagok minden helyi támogatási kérelemről szavaznak és külön – külön döntési javaslatot készítenek. Elutasítási javaslat esetén részletes indoklást készítenek. A HBB döntési javaslatairól döntési rangsort állít fel. A döntési rangsor továbbítja a HACS részére.

c) A HACS tervezett munkaszervezeti felépítése:

A munkaszervezetben négy fő teljes munkaidőben dolgozó munkatárs dolgozik, egy munkaszervezet vezető és három vidékfejlesztési referens. A munkaszervezet vezető irányítja a munkaszervezetben folyó munkát és munkáltatói jogkört gyakorol a munkaszervezeti iroda alkalmazottjai felett.

- A munkaszervezet koordinálta a Helyi Fejlesztési Stratégia tervezési munkáját. Szervezte a tervezéshez kapcsolódó eseményeket. A beérkezett információkat rendszerezte és beépítette a stratégiába.
- A készülő stratégiáról tájékoztatta az egyesület tagságát és a térség szereplőit.
- A munkaszervezet dolgozói közreműködnek és menedzselik a Helyi Fejlesztési Stratégia megvalósítását, szükség esetén módosítási javaslatot készítenek elő.

- A munkaszervezetben dolgozók közreműködnek a Helyi Fejlesztési Stratégia végrehajtása érdekében a helyi szereplők felkészítésében a támogatott intézkedések vonatkozásában.
- Előkészítik és közzéteszik a helyi felhívásokat.
 - A megjelenő helyi felhívásokról tájékoztató fórumokat tartanak az érdekeltek körében.
 - Az az ügyfél, aki megkeresi a munkaszervezetet fejlesztési elképzelésével, a munkatársak segítik a projektötlet pályáztatá vá való kidolgozását.
 - A támogatott intézkedésekhez kapcsolódóan projekt-előkészítést végeznek, segítik a tervezési területen lévő projektgazdákat a támogatási és kifizetési kérelmük összeállításában, valamint ez irányú konzultációt szerveznek, és ehhez kapcsolódó ügyfélszolgálati tevékenységet látnak el.
 - Elvégzik a beérkező kérelmek adminisztratív ellenőrzését.
 - Előkészítik és dokumentálják a Helyi Bíráló Bizottság döntési javaslatát.
 - A térségi animációs tevékenység folyamatos. A Helyi Fejlesztési Stratégia alkotástól egy-egy projekt befejezésén keresztül a monitoring kötelezettség teljesítéséig. Rendezvényeinken az aktuális feladatokat ismertetjük a hozzá kapcsolódó jogszabályokkal együtt.
- A többféle hirdetési csatornán közzétett rendezvényekről emlékeztetőt és fotódokumentációt készítenek.
- Tájékoztató és információs tevékenységet végeznek a potenciális szereplők, kedvezményezettek körében a Helyi Fejlesztési Stratégia megvalósítása érdekében.
- Segítik a helyi szereplők fejlesztési és végrehajtási kapacitásainak kiépítését, beleértve a projektirányítási képességeiket.
- Motiválják és aktiválják a helyi közösségeket úgy, hogy az új lehetőségek, ötletek felszínre kerüljenek és megvalósuljanak a Helyi Fejlesztési Stratégia céljainak megfelelően.
- Együttműködnek szakmai és egyéb szervezetekkel.
- Segítik együttműködések kialakítását más HACS - okkal belföldön és a határon túl, ezáltal segítve a jó gyakorlatokat megismerését, valamint megismertetését.
- Elvégzik a Helyi Fejlesztési Stratégiához kapcsolódó monitoring tevékenységet.

A munkaszervezet dolgozói több éves tapasztalattal rendelkeznek. A munkaszervezet vezető 2012-től látja el feladatát, közigazdász felsőfokú, Európai Uniói szakirányú végzettséggel. A munkaszervezetben további egy munkavállaló szintén közigazdász felsőfokú egy középfokú szakmai végzettséggel rendelkező munkavállaló dolgozik, egy főnek pedig folyamatban van a diploma megszerzése.

d) A működés fizikai feltételeinek rendelkezésre állása:

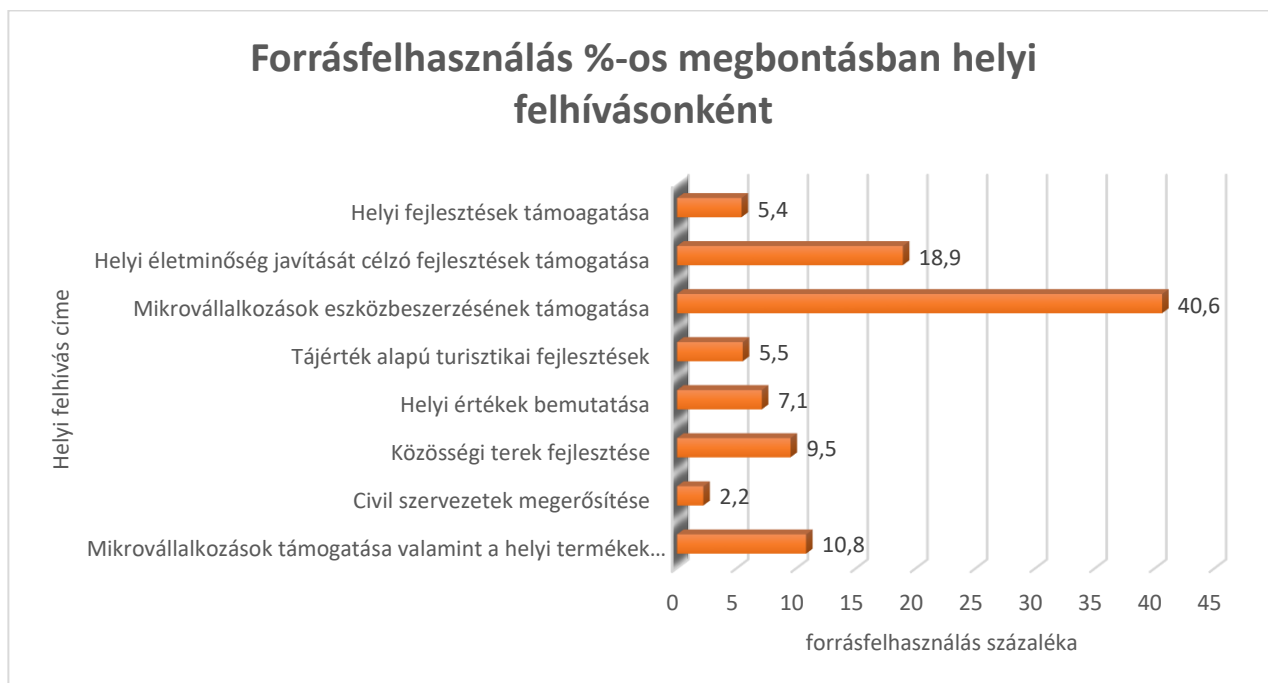
Munkaszervezeti irodánkat 2012. május óta béreljük. Alapterülete 60 m², két irodahelyiségből, egy kisebb tárgyalóból és két szociális helyiségből áll. Berettyóújfalu központjában található, jól megközelíthető és ingyenes parkolási lehetőségek állnak az ügyfelek rendelkezésére. Az iroda könnyebb megtalálását jól látható információs tábla segíti. A bejárati ajtó beléptető rendszerrel ellátott. Minden munkatársnak személyi számítógépet és mobiltelefont biztosítunk. Mindennapi munkánkat egy Develop Ineo +220 multi funkciói eszköz segíti, amelyet 2012. évben szereztünk be.

Vezetékes internet szolgáltatást veszünk igénybe. A honlap üzemeltetéséhez vállalkozóval kötöttünk szerződést. Az iroda működésének adminisztrációját, könyvelés, bérszámfejtés, különböző bevételek elkészítését vállalkozó végzi. Eseti jelleggel igénybe veszünk jogi szolgáltatást. A tájékoztatáshoz kommunikációs tartalomgyártással foglalkozó vállalkozót bízunk meg eseti jelleggel.

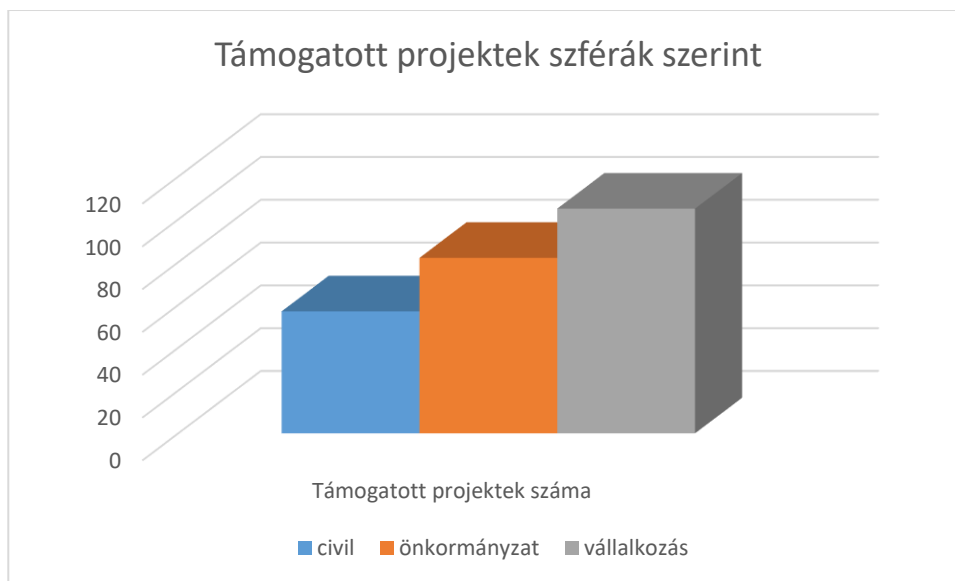
2. A Bihar – Sárrét Vidékfejlesztési Egyesület tervezési területe

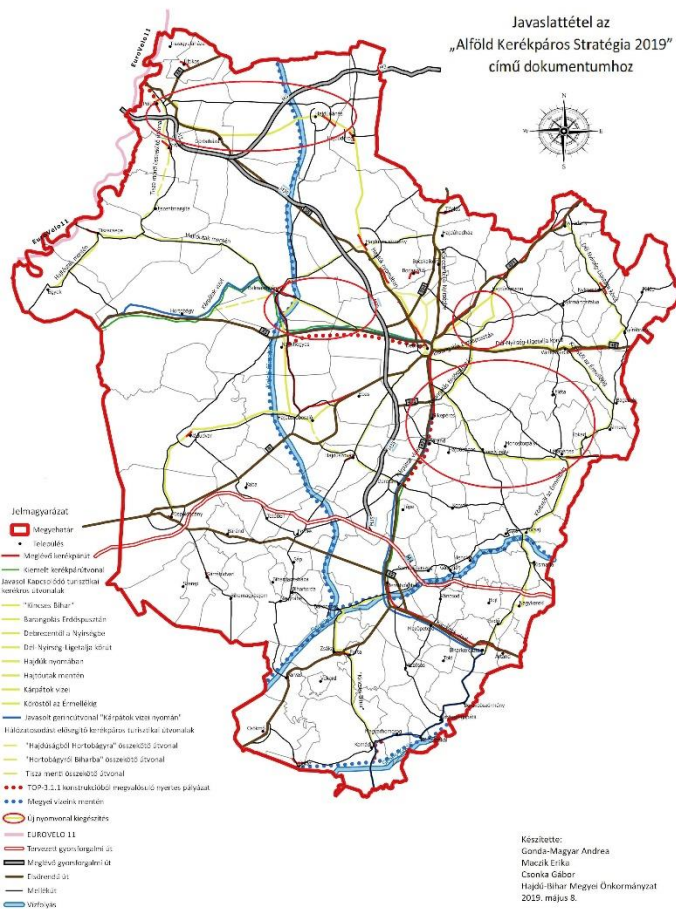
3. Fejlesztési forrásfelhasználásunk helyi felhívásonként

4. Fejlesztési forrásfelhasználás szférák szerinti bontásban

5. A Hajdú – Bihar Vármegye kerékpáros útvonal fejlesztési terve

6. Az Alföldi Kék-túra útvonal térséget érintő szakaszai

Kismarja - Gáborján

Kismarja => Nagykereki (Bocskai-vár) => Bojt => Hencida => Gáborján
táv: 26km, szint: 0m,

Gáborján - Hídköz

Gáborján => Berettyóújfalu => Hídköz
táv: 17km, szint: 0m,

Hídköz - Kutas híd

Hídköz => Bakonszeg => Ezredes tanya => Zsáka => Furta => Kutas híd
táv: 30km, szint: 0m,

Kutas híd - Körösszakál, Sebes-Körös híd (Békés megye határa)

Kutas-híd => Nyéztai-csatorna zsilip => Szász tanya => Kődomb-szigeti-csatorna híd => Sáros-éri-csatorna híd => Körösszakál, Sebes-Körös híd (Békés megye határa)
táv: 15km, szint: 0m,